

Jenny Rasinaho

Matkailullisen vapaa-ajan asumisen kehittämistarpeet Hyrynsalmella, Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella

Restonomi
Matkailun koulutus
Syksy 2022

KAMK • University
of Applied Sciences

Tiivistelmä

Tekijä: Rasinaho Jenny

Työn nimi: Matkailullisen vapaa-ajan asumisen kehittämistarpeet Hyrynsalmella, Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella

Tutkintonimike: Restonomi (AMK), Matkailun koulutusohjelma

Asiasanat: vapaa-ajan asuminen, Kainuu, matkailu

Opinnäytetyössä tutkittiin matkailullisen vapaa-ajan asumisen kehittämistarpeita neljässä eri kunnassa Hyrynsalmella, Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella. Toimeksiantaja työssä oli Kajaanin ammattikorkeakoulun vuonna 2019 alkanut Vapaa-ajan asumisesta liiketoimintaa -hanke. Työn tarkoituksena oli valmiiksi saatuja kyselyvastauksia luokittelemalla selvittää ja ymmärtää minkälaisia kehitysehdotuksia ulkopaikkakuntalaisilla vapaa-ajan asukkailla oli koskien vapaa-ajan asumista ja matkailua kunnassa. Tavoitteena oli luokittelun avulla tuottaa kehittämissuhteita, joita kunnat voisivat hyödyntää toiminnassaan.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Aineisto on kerätty Valto-hankkeen toimesta kesällä 2019 lähettämällä kyselylomakkeita Hyrynsalmen, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen ulkopaikkakuntalaisille vapaa-ajan asukkaille yhteensä 814 kappaletta. Kahdeksan sivua pitkä kyselylomake sisälsi valmiiksi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Aineistona toimi lomakekyselyn kahteen avokysymykseen saadut vastaukset ja ne ovat analysoitu luokittelua käyttämällä.

Saaduista tuloksista selvisi, että monella vapaa-ajan asukkaalla oli kehitysehdotuksia. Vastaukset kuitenkin viittasivat siihen, että suurin osa vastanneista on pärjännyt suhteellisen hyvin ilman erilaisia uudistuksiakin. Esiin nousi monia kehitysideoita ja -toiveita koskien erityisesti tapahtumia, jätehuoltoa, viestintää, liikennettä ja luontomatkailua.

Opinnäytetyön tulosten pohjalta Hyrynsalmen, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen kunnat voivat mahdollisuuksien mukaan kehittää toimintaansa ja huomioida mökkeilijät kuin matkailijatkin paremmin ja houkutella heitä lisää kuntaan. Tuloksia voidaan jossain määrin pitää yleistettävänä, sillä ainakin osa kehittämissuhteista voi olla hyödynnettävissä ja hyviä ideoita muillekin kunnille, jos he eivät ole sellaisia asioita vielä huomioineet.

Abstract

Author: Rasinaho Jenny

Title of the Publication: Development Needs for Touristic Second Home Living in Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo and Suomussalmi

Degree Title: Bachelor's Degree in Tourism, Bachelor of Hospitality Management

Keywords: second home living, Kainuu, tourism

The aim of this thesis was to study the development needs of touristic second home living in four different municipalities in Kainuu: Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo and Suomussalmi. The client for the work was the Kajaani University of Applied Sciences' Valto: Second home living to business project, which started in 2019. Using and classifying responses to questionnaire survey, this thesis sought to discover and interpret development proposals of out-of-town second home residents regarding second home living and tourism in the municipality. The aim of classifying the responses was to produce development proposals which municipalities involved in the study could utilize.

This thesis is a qualitative study. Material was collected by Valto-project in the summer of 2019 by sending a total of 814 questionnaires to out-of-town second home residents in the municipalities of Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo and Suomussalmi. The eight-page long questionnaire included pre-structured and open-ended questions. The responses to the two open-ended questions of the questionnaire served as data for this thesis and they have been analyzed and classified.

The results revealed that many second home residents had development proposals. However, the answers also indicated that most of the respondents have managed relatively well even without any improvements. Many development ideas and desires emerged, especially regarding events, waste management, communication, public transport and nature tourism.

Based on the results of the thesis, Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo and Suomussalmi can, if possible, develop their operations and better consider the region's second home residents and tourists, and attract more of them to their respective municipalities. To some extent, the results can be considered generalizable, because at least some of the development ideas are feasible there were also suggestions that could be implemented in other municipalities that have not previously considered such issues.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Vapaa-ajan asuminen ja mökkimatkailu.....	2
2.1	Keskeisiä käsitteitä	2
2.2	Vapaa-ajan asumisen kulttuuri ja historia.....	3
2.3	Vapaa-ajan asumisen nykytila	5
2.4	Vapaa-ajan asumisen merkitys maaseudulle ja palveluiden kehittämiseksi	6
3	Kainuu matkailun ja vapaa-ajan asumisen kohteina	8
3.1	Hyrnsalmi.....	10
3.2	Kuhmo	10
3.3	Sotkamo.....	11
3.4	Suomussalmi	11
4	Tutkimustehtävä.....	12
5	Tutkimuksen toteutus.....	13
5.1	Tutkimusmenetelmä	13
5.2	Aineiston keruu ja analyysi.....	14
5.3	Luotettavuus ja eettisyys.....	15
6	Tulokset	17
6.1	Vapaa-ajan asumiseen liittyvät kehittämissuositukset	17
6.1.1	Hyrnsalmi.....	18
6.1.2	Suomussalmi	19
6.1.3	Kuhmo	20
6.1.4	Sotkamo	20
6.2	Matkailuun liittyvät kehittämissuositukset	21
6.2.1	Hyrnsalmi.....	22
6.2.2	Suomussalmi	23
6.2.3	Kuhmo	24
6.2.4	Sotkamo	25
7	Johtopäätökset ja kehittämissuositus	26
7.1	Vapaa-ajan asumista koskevat johtopäätökset ja kehittämissuositukset	26

7.2	Matkailua koskevat johtopäätökset ja kehittämissuhteet.....	28
8	Pohdinta	31
	Lähteet	33

1 Johdanto

Vapaa-ajan asuminen on osa suomalaisten perinteistä lomailua. Vapaa-ajan asunnolle mennään useimmiten viikonlopuksi kesällä perheen ja ystävien kanssa tai yksin rauhoittumaan. Mökkeily on saanut alkunsa kaupungistumisen seurauksena ja monille se toimiikin vastapainona kaupungissa ja sen lähiöissä asumiselle. (Itämeri.fi n.d.) Vapaa-ajan asumisella on hyvin merkittäviä talousvaikutuksia. Se tuo tuloja ja työpaikkoja kuntiin ja työllisyysvaikutusten on arvioitu olevan noin 60 000 työpaikan luokkaa. (Finnish Consulting Group Oy 2016.) Vapaa-ajan asumisen ilmiötä on kohtalaisen vähän tutkittu, mutta huomio ja kiinnostus sen tutkimista kohtaan kasvanut, ehkä osin senkin vuoksi, että mökkimatkailla on vaikutusta maaseudun kuntien hengissä pysymiseen.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana on Kajaanin ammattikorkeakoulu ja sen vuonna 2019 alkanut Vapaa-ajan asumisesta liiketoimintaa -hanke. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää minkälaisia kehitysehdotuksia Suomussalmen, Kuhmon, Sotkamon ja Hyrynsalmen vapaa-ajan asukkailla on liittyen oman mökkikuntansa vapaa-ajan asumiseen ja matkailuun. Valmiiden kyselyvastausten avulla tavoitteena on etsiä yhteneviä toiveita ja niistä muodostaa kehitysehdotuksia kunnille. Kehittämissuositusten avulla kunnat voisivat parantaa mökkiläisten oloja ja houkuttaa kuntaan lisää niin matkailijoita kuin vapaa-ajan asukkaitakin. Opinnäytetyöhön liittyviä oppimistavoitteitani ovat tiedonhaun ja tutkimustyön teon osaamisen kehittäminen.

Otin toimeksiannon vastaan, sillä mökkeilyyn liittyvä aihe vaikutti yleisesti kiinnostavalta, sillä perheelläni on oma mökki Ähtärinjärvellä. Lisäksi minua kiinnosti saada tietää minkälaisia kehitystoiveita Suomussalmen, Sotkamon, Kuhmon ja Hyrynsalmen ulkopaikkakuntalaisilla vapaa-ajan asukkailla on, ja ylipäättänsä ymmärtää minkälaisia toiveita ja tarpeita aktiivisesti mökkeilevillä ihmisillä on.

Opinnäytetyön teoria osuus koostuu vapaa-ajan asumisesta, sen kulttuurista ja historiasta, nykytilanteesta ja vapaa-ajan asumisen merkityksestä kunnille. Lisäksi kerron yleisesti Kainuusta ja sen kunnista Suomussalmesta, Sotkamosta, Kuhmosta ja Hyrynsalmesta ja perehdyn vähän tarkemmin kyseisten kuntien matkailuun ja vapaa-ajan asumiseen. Sen jälkeen opinnäytetyöni etenee tutkimuksen lähtökohtiin ja toteutukseen, aineistosta saatuihin tuloksiin ja lopulta saatuihin johtopäätöksiin ja kehitysehdotuksiin.

2 Vapaa-ajan asuminen ja mökkimatkailu

Vapaa-ajan asuminen on merkittävä osa suomalaista kulttuuriperintöä sekä ihmisten matkailua, vapaa-aikaa ja liikkumista. Tämä ilmiö koskettaa monia yhteiskunnan ja ihmiselämän osa-alueita minkä vuoksi huomio sitä kohtaan onkin lisääntynyt niin matkailun kuin maaseutututkimuksen alalla. Suomen lisäksi vapaa-ajan asuntojen omistus on yleistä myös muissa Pohjoismaissa, joissa se kytkeytyy 1900-luvun hyvinvointivaltiokehitykseen kuin myös maaseudun ja luonnon erityiseen merkitykseen osana kansallisia kulttuureja. Tilastokeskuksen kesämökkitalaston mukaan Suomessa on väkilukuun suhtautettuna eniten vapaa-ajan asuntoja Euroopassa, mutta muita lähes samalle tasolle yltäviä maita ovat Norja, Portugali ja Kreikka. (Adamiak, Vepsäläinen, Strandell, Hiltunen, Pitkänen, Hall, Rinne, Hannonen, Paloniemi & Åkerlund 2015, 7–8.) Eri maisissa mökkeilyyn suhtaudutaan eri lailla, kuten esimerkiksi Irlannissa, Britanniassa ja Kanadassa mökkeilyä on pidetty elitistisenä, ja sen on ajateltu vaikuttavan kielteisesti talouteen, maisemaan ja yhteisöön. Puolestaan Pohjoismaissa mökkeilyä on pidetty koko kansan harrastuksena. (Vepsäläinen 2017, 87.)

2.1 Keskeisiä käsitteitä

Matkailu on toimintaa, jossa ihminen matkustaa tavanomaisen elinympäristönsä ulkopuolelle ja oleskelee siellä yhtäjaksoisesti korkeintaan vuoden vapaa-ajan vieton, liikematkan tai muussa tarkoituksessa (Tilastokeskus n.d. a). Suomessa mökkimatkailu lasketaan matkailuksi, joka on vapaa-ajanmatka ja jonka kohteena on oma tai jonkun toisen omistama mökki tai vapaa-ajan asunto, joka on käytössä maksutta (Tilastokeskus n.d. b). Kakkosasukkaiden eli vapaa-ajan asukkaiden katsotaan kuitenkin aika yleisesti sijoittuvan paikallisten asukkaiden ja matkailijoiden välimaastoon, vaikkakin vapaa-ajan asumista tarkastellaankin usein yhtenä matkailun muotona (Aho ja Ilola 2006, 38). Myös kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa vapaa-ajan asuminen mielletään useimmiten matkailuksi. Vapaa-ajan asukkaat tavoittelevat virkistystä ja vaihtelua ja he matkustavat – aivan kuten tavalliset matkailijatkin. Erona kuitenkin tavalliseen matkailuun on kohteen muuttumattomuus, tuttuus ja matkailusta poikkeavat motiivit sekä käytännöt. (Vepsäläinen 2017, 87.)

Vapaa-ajan asunnolla tarkoitetaan rakennusta, jota käytetään vapaa-ajan asumiseen ja joka on kiinteästi sijaintipaikalleen rakennettu. Vapaa-ajan asuinrakennuksiksi ei kuitenkaan lasketa esimerkiksi liiketoimintaa palvelevia lomamökkejä, lomakyläien rakennuksia tai siirtolapuutarhoja. Vapaa-ajan asunnoiksi lasketaan kaikki asunnot, joiden käyttötarkoitus vuoden viimeisenä päivänä on ollut vapaa-ajan vietto. (Tilastokeskus n.d. b.)

Vapaa-ajan asunto -termille löytyy monta synonyymia, näitä käsitteitä ovat muun muassa tutkineet Aho ja Ilola (2006, 11–13) sekä Kauppila (2007). Vuosien varrella erilaisissa tutkimuksissa on käytetty esimerkiksi seuraavaa terminologiaa: (kesä)mökki, huvila, kesäasunto, lomamökki, loma-asunto, vapaa-ajan asunto ja kakkosasunto. Näissä määritelmässä sanan alkuosa – kesä-, vapaa-aika-, loma- - korostaa asunnon tai mökin varsinaista käyttötarkoitusta. Kesä viittaa siis luonnollisesti siihen, että asunnon tai mökin käyttö painottuu kesään. Vapaa-aika ja loma viittaavat puolestaan siihen, että käyttö keskittyy käyttäjien vapaa-aikaan tai lomille. Lisäksi termien mökki ja asunto ajatellaan usein viittaavan siihen, minkälainen varustustaso rakennuksella on. (Kauppila 2020, 10–11.) Kakkosasumista esiintyy ympäri maailmaa ja siellä sen merkitystä ja määrittelyä onkin tutkittu enemmän kuin täällä Suomessa. Englannin kielestä löytyy myös useita erilaisia termejä, jotka viittaavat kakkosasuntoon ja näitä ovat esimerkiksi: second home, recreational home, vacation home, summer home, cottage ja weekend home. (Hall & Müller 2004, 4.) Eräs tutkija, Kalternborn käyttää kakkosasunnosta termiä vaihtoehtoinen asunto, millä hän viittaa asuntoon yhdistettäviin emotionaalisiin siteisiin. Kalternbornin mielestä kakkosasuntojen voidaan ajatella olevan ykkösasuntoja, jotka merkitsevät globalisoituvassa maailmassa eräänlaista pysyvyyttä, pysyvää paikkaa paremmin kuin ”vakituinen asuinpaikka”. Tähän tulokseen hän on tullut siksi, että ihmisten vakituinen asuinpaikka voi vaihtua nykyään hyvin tiheästi, ja usein se merkitsee vain niin sanottua suojapaikkaa työelämän aikana. Kalternbornin mukaan paikkakiintymykseen on syynä emotionaaliset siteet kakkosasuntoihin, sillä niitä myydään harvoin ja usein ne siirtyvät sukupolvelta toiselle. (Kauppila 2020, 11.)

2.2 Vapaa-ajan asumisen kulttuuri ja historia

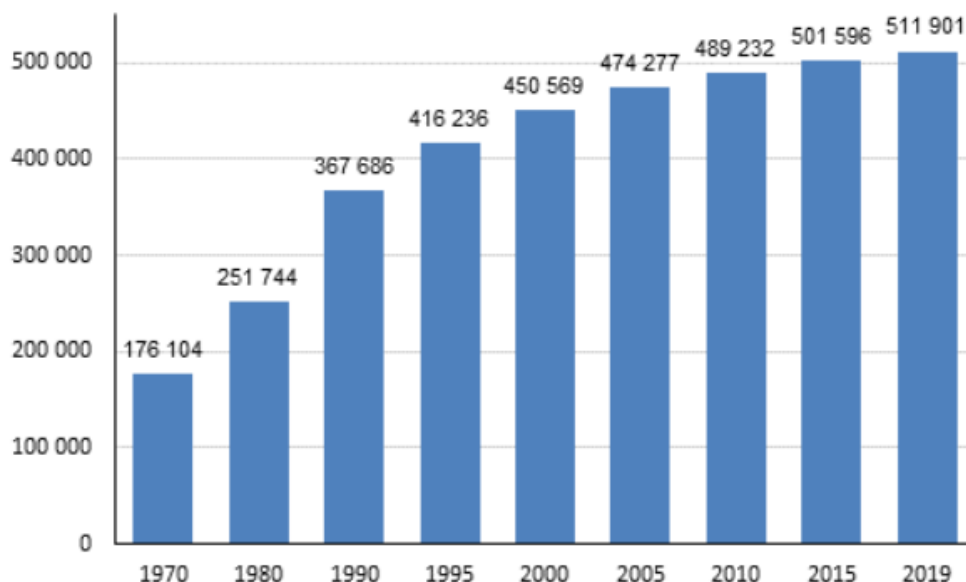
Varhaisinta vapaa-ajan asumista Suomessa edustaa huvilat, jotka olivat suuria ja koristeellisia. Ensimmäisenä Suomessa huvila-asutus levisi Pohjanmaan rannikkokaupunkien ulkopuolelle, Pietarsaaren, Kokkolan ja Uudenkaarlepyyn saaristoon ja siihen aikaan se oli osa samaa ruotsalaista ja yleiseurooppalaista kulttuuri-ilmiötä. Suomessa niin kutsuttu huvilaelämä oli alkanut jo 1800-luvulla, mutta vielä itsenäisyyden alkuvuosina se oli vain varakkaan porvariston saatavilla. Kesä-

huvilat ovat usein kertoneet omistajiensa arvovallostasta, sillä siihen aikaan ihmisen sosioekonomisella asemalla on ollut vahva vaikutus mahdollisuuteen omistaa huvila. 1800-luvulla Suomessa oli vain noin 3 000 huvilaa, mutta erityisesti sotien jälkeen kehitys oli nopeaa, sillä 1950-luvulla huviloita oli noin 40 000 ja 70-luvulla niitä oli jo 176 000. (Alasuutari 2010, 11, 123.)

Suomessa 1960-luvulla kesähuviloita tutkinut Olli Vuori jakoi huviloiden kehityksen kolmeen eri vaiheeseen: *varhaiskausi*; mikä kesti ensimmäisten huviloiden rakentamisesta 1910-luvun loppuun, *vakiintumiskausi*; joka puolestaan kesti ensimmäisestä maailmansodasta toisen maailmansodan päättymiseen, ja *joukkokausi*; joka alkoi jälkeen toisen maailmansodan. Kyseiset kaudet eivät kuitenkaan tapahtuneet samaa tahtia joka puolella Suomea, koska vapaa-ajan asunnot keskittyivät aluksi vain isojen kaupunkien läheisyyteen ja Etelä- ja Länsi-Suomeen. Hiljalleen huvila-asutuksen alueet laajenivat aina vaan kauemmaksi kaupungeista ja myös Pohjois- ja Itä-Suomeen. Esimerkiksi Kainuussa vakiintumiskausi alkoi vasta 1950-luvulla, kun taas Vaasan rannikkoalueella se oli päättynyt jo 1930-luvulla. (Aho & Ilola 2006, 21–22.)

Alla olevassa pylvästaulukossa (Kuvio 1.) näkyy, kuinka kesämökkien määrä on kasvanut vuosien saatossa, mutta kuinka niiden rakentaminen on kuitenkin hidastunut 2000-luvun puolella.

Kuvio 1. Kesämökkien lukumäärä 1970–2019 (Tilastokeskus 2020).

2.3 Vapaa-ajan asumisen nykytila

Siitä huolimatta, että kesämökkien rakentaminen on hiipunut huippuvuosista, on mökkeily yhä tärkeä osa suomalaista kulttuuria. Joten yli kolme miljoonaa suomalaista mökkeilee vähintään kerran vuodessa, olipa kyseessä sitten oma, sukulaisen tai tuttavan vapaa-ajan asunto. (Alasuu-tari 2010, 11.) Vuonna 2018 kesämökin omistamaan asutokuntaan kuului yli 800 000 suoma-laista (Tilastokeskus 2019). Vuoden 2021 barometrin mukaan yhdellä vapaa-ajan asunnolla on 4,7 säännöllistä käyttäjää (Mökkibarometri 2021).

Vapaa-ajan asumisen kehittymiseen vaikuttaa monet eri tekijät ja osa muutoksista johtuu mök-kiläisissä itsessään tapahtuvista muutoksista, kun taas osa johtuu laajemmista yhteiskunnallisista, kulttuurisista ja teknologisista tekijöistä (Rinne-Koski & Rantanen 2014, 10). Viime vuosikymmeninä suomalaisissa tutkimuksissa on huomattu vapaa-ajan asuntojen varustetason kasvu sekä mökkien käytön muuttuminen ympärivuotiseksi. Vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen samanlaistumisen seurauksena vapaa-ajan asunnoista on tullut osa ihmisten jokapäiväistä käyttöä ja elämää. Tämän muutoksen seurauksena tutkijat ympäri maailmaa ovat alkaneet puhua monipaikkaisesta asumisesta. (Vepsäläinen, Strandell & Pitkänen 2015.)

Merkittävä osa matkailun infrastruktuuria ovat vapaa-ajanasunnot. Suomen top kolme mökkeilymaakunnat ovat Varsinais-Suomi, Etelä-Savo ja Pirkanmaa (Mökkibarometri 2021). Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 Suomessa oli 509 800 kesämökkiä ja mökkivaltaisinkin kunta oli Kuopio, jossa oli yhteensä 10 800 mökkiä (Tilastokeskus 2019). Tutkimusalueilla eli Hyrynsalmella, Kuhmossa, Suomussalmella ja Sotkamossa vapaa-ajanasuntoja oli kyseisenä vuonna yhteensä 7 426. Tutkimusalueiden vapaa-ajanasunnot kattoivat suhteellisesti vajaa 60 prosenttia Kainuussa olevista vapaa-ajanasunnoista. Kunnat ovat siis merkittäviä vapaa-ajanasuntokeskuksia Kainuun sisällä. Suurimmat vapaa-ajanasuntokasaumat valtakunnantasolla löytyvät Järvi-Suomesta, rannikkoalueilta, saaristosta ja pohjoisen matkailukeskuksista. (Kauppila 2020, 17.)

Laskelmien mukaan joka viidennessä kunnassa on enemmän mökkejä kuin vakituksia asuntoja. (Rehunen, Strandell & Pitkänen 2017). Viime vuosina uusien vapaa-ajan asuntojen rakentamisen määrä vuodessa on ollut 2000 asunnon luokkaa, mikä on noin puolet vähemmän kuin 2000-luvun alkupuolella (Tilastokeskus 2019). Vuoden 2021 mökkibarometritutkimuksen mukaan vapaa-ajan asuntojen käyttövuorokausien määrä nousi 103 vuorokauteen, kun vuoden 2016 tutkimuksen mukaan käyttövuorokausia oli 79. Koronapandemialla on ollut voimakasta vaikutusta mökkeillä tehtävään etätööhön, sillä etätöiden teko on noussut 43 prosenttiin niillä ihmisillä, joilla on mahdollisuus tehdä etätöitä vapaa-ajan asunnolta. Puolestaan 2016 tutkimuksen prosentti-

määrä oli vain seitsemän. (Voutilainen, Korhonen, Ovaska & Vihinen 2021, 81.) Koronapandemia on myös vaikuttanut kasvavasti vapaa-ajan asuntojen ostoinnokkuuteen. Etä- ja paikkariippumattoman työn yleistymisellä on ollut vaikutusta vapaa-ajan asumisen ja kakkosasumisen suosiin kasvavasti ja näiden suosio voi kasvaa tulevaisuudessa lisääkin. (Rannapää, Antikainen, Aro, Huttunen, Hovi, Pitkänen, Strandell, Nurmio, Rehunen, Vihinen, Lehtonen, Muilu & Weckroth 2022, 44.)

2.4 Vapaa-ajan asumisen merkitys maaseudulle ja palveluiden kehittämiseksi

Mökkitutkimuksen pioneeri Olli Vuori totesi 1960-luvulla, että vapaa-ajan asumisen tai niin sanotun kakkosasumisen konkreettisin merkitys maaseudulle on väestöllisä, jonka se tuo (Aho & Ilola 2008, 20). Vapaa-ajan asumisen ja mökkeilyn merkitys yhteiskunnallemme on huomattava, sillä talous- ja työllisyysvaikutukset ovat noin seitsemän miljardia euroa ja noin 80 000 työpaikkaa. Tämä on yhtä mökkikiinteistöä kohden 10 000 euroa ja 0,11 työpaikkaa. (Suomi rakentaa 2021a.) Tämän laskelman perustana on mökkeilyn talous- ja työllisyysvaikutusten arviointitutkimus ja loma-asuntokannan arviointitutkimus. Alla olevassa taulukossa näkyy tarkemmin eroteltuna mistä mökkeilyn seitsemän miljardin talousvaikutukset koostuvat.

MERKITTÄVÄT MÖKKEILYN TALOUSVAIKUTUKSET OVAT (YHTEENSÄ 7 MILJARDIA EUROA)

Rakentaminen, korjaus ja kiinteistökaupat	2,3 mrd. euroa
Päivittäistavarahankinnat	1,7 mrd. euroa
Mökkimatkojen kustannukset	1,6 mrd. euroa
Verot ym. maksut	0,7 mrd. euroa
Palvelujen ja kestokulutustavaroiden hankinta	0,7 mrd. euroa
Yhteensä	7 mrd. euroa

Taulukko 1. Merkittävät vapaa-ajan asumisen talousvaikutukset (Suomi rakentaa 2021a).

Vapaa-ajan asuminen on monen maaseutupitäjän elinehto. Maailman suurin teollisuuden ala on matkailu ja voidaankin hyvällä syyllä sanoa, että Suomen maaseudun elossa pysyminen on mök-

keilyn ansiota. Kun mökin omistaja viettää mökillään keskimäärin 103 vuorokautta vuodessa niin monien kuntien vapaa-ajan asukkaat pitävät yllä paikallisia palveluja, tuovat elinvoimaa kylälle ja verotuloja kunnalle. Arvioiden mukaan yhteen vapaa-ajan kiinteistöön ostetaan päivittäis- ja kestopulutus tavaroita, polttoaineita, rakennustarvikkeita sekä maksetaan kuluja ja veroja noin 10 000 euron verran joka vuosi. (Suomi rakentaa 2021b.)

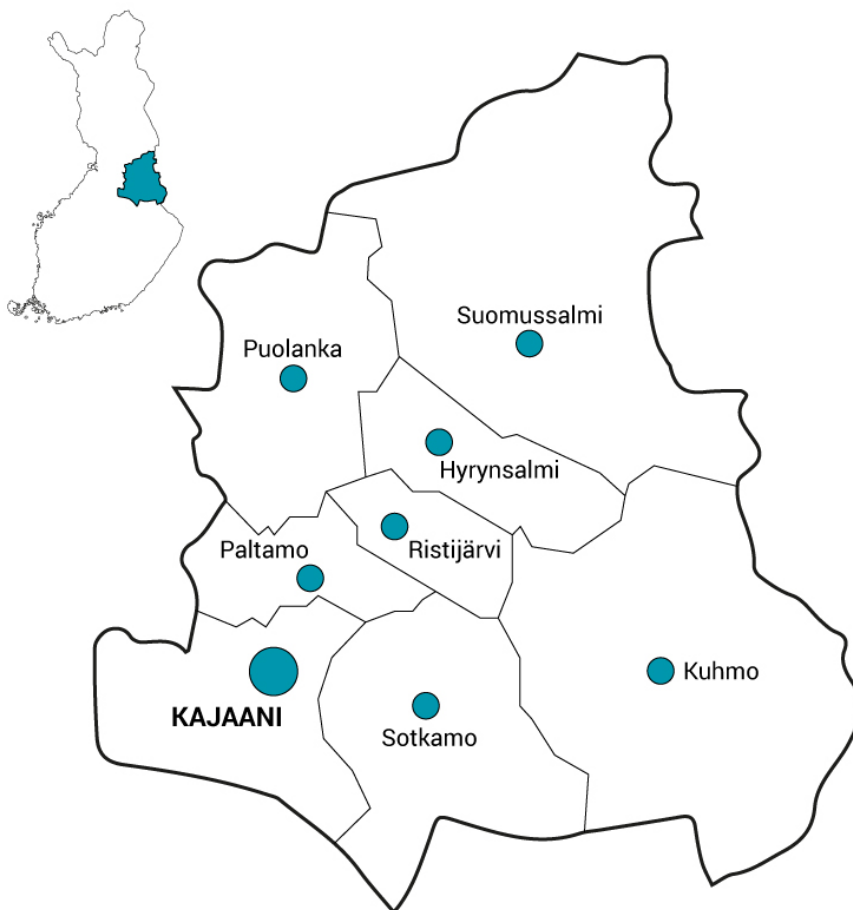
Vapaa-ajan asumisessa erityisesti ulkopaikkakuntalaisten omistamat mökit ja niiden käyttö ovat tärkeitä matkailun ja sen talousvaikutusten näkökulmasta. Ulkopaikkakuntalaisilla vapaa-ajan asukkailla on muutamien julkaisujen perusteella merkittävä vaikutus matkailutuloihin ja työllisyyteen, mutta kattavaa paikallistason tietoa siitä ei ole kuitenkaan saatavilla. (Järviluoma, Kauppila & Keränen 2019, 56.)

Erityyppisissä kunnissa suhtaudutaan eri lailla vapaa-ajan asumiseen. Syrjäisillä ja järviolueilla, joissa kakkosasuntoja on suhteellisen paljon ja niiden määrä on kasvussa, arvostetaan kaikkein eniten vapaa-ajan asumisesta saatavia taloudellisia hyötyjä. Edellä mainituilla alueilla on myös aika rajoitetusti muita kehitysaloja. Siitä huolimatta, että rannikkoseudulla on paljon vapaa-ajan asuntoja, ei sillä nähdä olevan juuri vaikutusta. Varsinkin kaupungeissa ja niiden lähialueilla vapaa-ajan asumisella ei koeta olevan merkitystä. Yleisesti ottaen, se mitä enemmän ja tiheämmin vapaa-ajan asuntoja tietyllä alueella on, sitä herkemmin niiden positiiviset kuin negatiivisetkin vaikutukset on huomioitu kunnassa. Vapaa-ajan asumiseen kohdistettu huomio on lisäksi suhteessa siihen, minkä verran kehittämismahdollisuuksia kunnassa on. (Adamiak ym. 2015, 46.)

3 Kainuu matkailun ja vapaa-ajan asumisen kohteina

Kainuu on pinta-alaltaan Suomen kolmanneksi suurin maakunta ja siihen kuuluu kahdeksan kuntaa: Hyrynsalmi, Kajaani, Kuhmo, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi, Sotkamo ja Suomussalmi. Metsää Kainuun maapinta-alasta on 80 prosenttia, mutta maakunnasta löytyy myös Suomen viidenneksi suurin järvi, Oulujärvi. Maakunnan ainutlaatuinen luonto yhdistää pohjoisen erämaat, reventulet ja runsaslumisen talven etelän lempeään, vihreään kesään ja kimmeltäviin järviin. Kainuun luonnossa jokainen voi hengähtää ja harrastaa mieleisellään tavalla, riippumatta siitä kaipako hiljaisuutta, elämyksellistä toimintaa tai perheen kanssa huvittelua. (Kainuun liitto N.d.a)

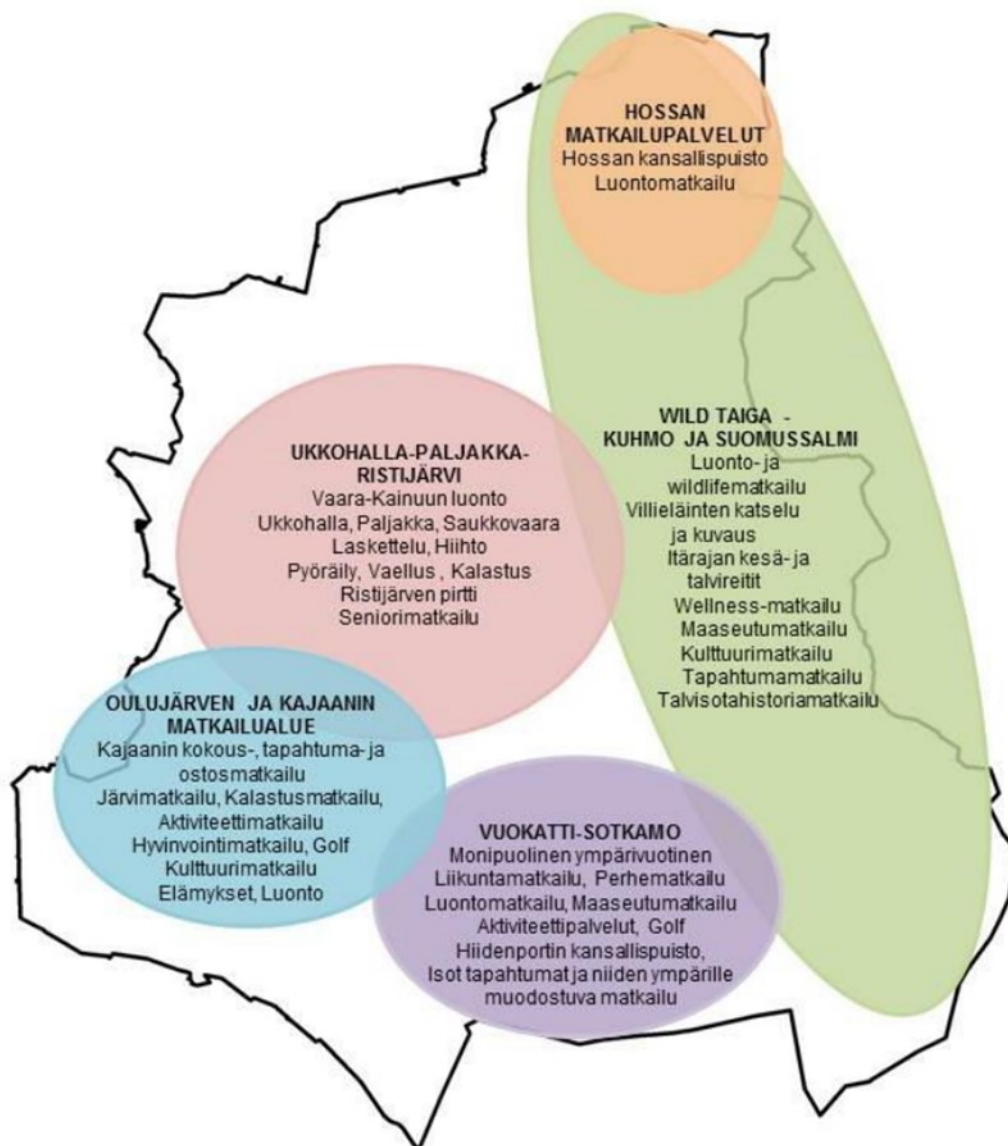
Alla olevassa kuviossa (kuvio 2.) näkyy opinnäytetyöhöni liittyvien kuntien eli Hyrynsalmen, Suomussalmen, Sotkamon ja Kuhmon sijainti, sekä Kainuun maakunnan sijainti Suomen kartalla.

Kuvio 2. Kartta Kainuun kunnista ja niiden sijainnista (Visit Kajaani n.d.).

Kainuun matkailullinen vetovoima tulee erityisesti sen luonnosta ja siellä tehtävistä aktiviteeteista. Maakunta tunnetaankin turvallisenä ja monipuolisena kesä- ja talviloma-alueena erilaisien matkailukohteiden ansiosta. Muihin Suomen matkailualueisiin verrattuna Kainuun sesonki-

vaihtelut ovat pienempiä, eli matkailu on ympärivuotisempaa. Kainuusta löytyy myös merkittävästi urheiluvalmennus-, leirikoulu- ja kokousmatkailutarjontaa. Hiihto- ja lomakeskukset Ukkohalla, Paljakka ja Vuokatti vetävät puoleensa yli 80 % Kainuuseen tulevista matkailijoista. (Kainuun matkailustrategia 2018, 5.) Alla sijaitsevassa kuviossa 3 näkyvät Kainuun matkailualueet sekä alueiden vetovoimatekijät.

Kuvio 3. Kainuun maakunnan matkailualueet ja niiden matkailulliset vahvuudet (Kainuun matkailustrategia 2018, 5).

Vapaa-ajan asuntoja Kainuusta vuonna 2021 oli 12 129 (Kainuun liitto n.d.b). Seuraavaksi esitellään Kainuun kunnista Hyrynsalmen, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen ja perehdyn matkailuun ja vapaa-ajan asumiseen niissä kunnissa.

3.1 Hyrynsalmi

Hyrynsalmi on Suomen kunta, joka sijaitsee keskellä Kainuun maakuntaa. Asukkaita kunnassa on 2 139 (Tilastokeskus 2021a). Hyrynsalmi tarjoaa hyvät harrastusmahdollisuudet ympäri vuoden, ja lisäksi kunnasta löytyy hyvät metsästys- ja kalastuspaikat sekä sienimetsät ja marjamaat. (Hyrynsalmen kunta n.d.). Yksi Hyrynsalmen suurimmista vetovoimatekijöistä on Ukkohalla. Ympärivuotinen matkailukylä Ukkohalla sijaitsee Kainuun korkeimpien vaarojen kupeessa, Syväjärven rannalla. Sport & relax tyylinen lomakohde puhtaan luonnon keskellä tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet erilaisiin aktiviteetteihin kuten maastopyöräilyyn, vaeltamiseen, lasketteluun, cable wakeboardingiin ja hemmotteluun kylpylän saunamaailmassa. (Ukkohalla n.d.)

Tilastokeskuksen vuoden 2021 tilastojen mukaan Hyrynsalmella oli kyseisenä vuotena yhteensä 718 vapaa-ajanasuntoa, joista ulkopaikkakuntalaisten omistamia oli 395 kappaletta eli noin 70 prosenttia (Tilastokeskus 2021c).

3.2 Kuhmo

Suomen metsäkeskeisin kaupunki, Kuhmo on 7 928 asukkaan kaupunki Kainuun itärajalla (Tilastokeskus 2021a). Siellä yhdistyy erämainen luonto, kalevalainen kulttuuri ja kamarimusiikki. Kuhmon luonto tarjoaa ympäri vuoden hyvät mahdollisuudet erilaisiin aktiviteetteihin ja elämyksiin kuten esimerkiksi koskiuintiin, eläinten tarkkailuun, melontaan, kalastukseen ja vaellukseen. Sieltä löytyy myös Juminkeko, joka on kalevalaisen kulttuurin informaatiokeskus. Kuhmo tunnetaan myös kamarimusiikistaan ja Kuhmon Kamarimusiikki onkin yksi Suomen vanhimmista ja suurimmista festivaaleista, ja lisäksi se on kansainvälisestikin merkittävä kamarimusiikkitaipahuma. (Wild taiga n.d.) Visit Kuhmo -internetsivujen myötä kunta on saanut sloganin: ”Kuule kuinka puut puhuvat”. Kaupungin matkailuneuvonta sijaitsee Pajakkajoen varrella sijaitsevan Kuhmon kaupunginkirjastossa ja sieltä löytyy ajankohtaisia matkailuesitteitä.

Kuhmossa on yhteensä 2 243 vapaa-ajan asuntoa (Tilastokeskus 2021c). Kuhmon kunnalla on mökkiläistoimikunta, jonka tavoitteena on lisätä tiedonkulkua ja yhteistyötä erityisesti mökkiläisten ja kaupungin välillä. Kunnasta löytyy myös mökkitalkkaripalvelu ja käyttövesipisteet ovat luettelut Kuhmon internetsivuilla. (Visit Kuhmo n.d.)

3.3 Sotkamo

Sotkamo on 10 348 asukkaan kunta, joka sijaitsee luonnonkauniilla paikalla, vesistöjen ympäröimänä Kainuun maakunnan eteläosassa (Tilastokeskus 2021b). Siellä tunnetut hiekkarannat, harjut ja vehreys tekevät hyvät olosuhteet niin asumiselle kuin lomailullekin. Sotkamon alueelta löytyy myös viihtyisä Vuokatti, joka on ympäri vuoden korkeatasoinen matkailu- ja liikuntaelämän keskus. Vuokatti houkuttelee paikalle usein liikunnasta nauttivia matkailijoita hyvien ja erilaisien liikuntamahdollisuuksien vuoksi. Sotkamon ja Vuokatin maisemaa hallitsee vaarajono, joka koostuu 13 vaarasta. (Sotkamovuokatti n.d.) Vuokatti sijoittui kolmanneksi Vuoden matkailualue 2020-vertailussa (Sotkamo.fi n.d.).

Vuoden 2021 tilastojen mukaan Sotkamossa sijaitsee yhteensä 2 010 vapaa-ajan asuntoa (Tilastokeskus 2021c.) Sotkamossa matkailijoita yöpyi vuonna 2021 yhteensä 732 927 (Visit Finland 2021).

3.4 Suomussalmi

Suomussalmi on Kainuun pohjoisosassa sijaitseva kunta, jossa asuu 7 508 asukasta (Tilastokeskus 2021b). Sen on tunnettu erinomaisista luontoharrasteista ja erämaaluonnostaan. Suomussalmen matkailutarjontaan tuovat mielenkiintoisen lisän Hossan kansallispuiston tuhansia vuosia vanhat värikalliomaalaukset, sekä talvisodan taistelujen tapahtumapaikat. Raatteen portissa voi tutustua Suomen sotahistorian yhden merkittävimmän taistelun ”Talvisota Suomussalmella” -näyttelyn kulkuun. Kunnasta löytyy myös erikoiset ja mielenkiintoiset nähtävyydet, vuodesta 1994 lähtien pellolla seissyt tilataideteos Hiljainen kansa ja maailmassa ainutlaatuinen Soiva Metsä -maastosoitinkokonaisuus, joka sijaitsee Kaunisniemessä. (Wild taiga n.d.) Suomussalmella on matkailutoimisto Visit Suomussalmi, joka ylläpitää kunnan matkailuneuvontaa, sekä palvelee niin matkailijoita kuin kuntalaisiakin ympäri vuoden (Visit Suomussalmi n.d.).

Suomussalmella oli vuonna 2021 yhteensä 2 168 kesämökkiä (Tilastokeskus 2021c). Kotimaisia matkailijoita Suomussalmella vuonna 2021 yöpyi yhteensä 56 491 (Visit Finland 2021).

4 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyön aihe on saatu toimeksiantona Kajaanin ammattikorkeakoululta ja se keskittyy vapaa-ajan asumiseen eli mökkimatkailuun Kainuun alueella. Työn aiheen taustalla on vuonna 2019 alkanut ”vapaa-ajan asumisesta liiketoimintaa” niminen kehittämishanke VALTO. Hankkeen tarkoituksena on lisätä kuntien elinvoimaisuutta edistämällä ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asumisen tarjoamia liiketoimintamahdollisuuksia. Sen tavoitteena on tuottaa tietoa hankkeen kohdekunnille ja siellä sijaitseville yrityksille vapaa-ajan asumisen roolista aluetaloudessa sekä taloudellisesta merkityksestä. Hankkeen muita tavoitteita on määritellä vapaa-ajan asumisen ja kuntien elinvoiman edistämiseen tähtäävät suositukset ja toimenpide -esitykset, ja kolmas tavoite liittyy siihen, minkälaisia mahdollisuuksia vapaa-ajan asuminen tarjoaa yritysten liiketoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen. (Järviluoma ym. 2019, 57–58.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asukkaiden antamien vastausten avulla löytää toistuvat kehitysehdotukset. Sitä kautta tavoitteena on selvittää mitä kyseiset mökkipaikkakunnat voisivat tehdä vapaa-ajan asumisen edellytysten ja mökkiläisten viihtyvyyden parantamiseksi sekä uusien vapaa-ajanasukkaiden houkuttelemiseksi.

Tutkimuksessa on aina oltava jokin tutkimusongelma, joka ratkaistaan erilaisilla tutkimusmenetelmillä. Tutkimusongelma voi myös olla jonkin asian kehittäminen tai muutoksen aikaansaaminen. Tutkimuksen taustalla oleva tutkimusongelma muutetaan tutkimuskysymykseksi, jotta tutkimusprosessi helpottuisi. Ratkaisu ongelmaan saadaan tutkimuskysymyksiä kautta. Tutkimuskysymyksen avuksi voidaan myös tarvita tarkentavia teemakysymyksiä tai apukysymyksiä, joita kutsutaan metakysymyksiksi. Tutkimuksen kysymysasettelu määrää sen, minkälaiset vastaukset aineistolla saadaan. Tutkimuskysymykseen liittyy aina odotusarvo vastauksesta. (Kananen 2017, 38, 60–61.)

Opinnäytetyössä etsitään vastauksia siihen, miten vapaa-ajan asukkaan mökkipaikkakunta voisi kehittää kunnan matkailua ja vapaa-ajan asumista niin, että se houkuttelisi lisää matkailijoita ja vapaa-ajan asukkaita. Tutkimusta ohjaavat kysymykset:

1. Minkälaisia kehitysideoita ulkopaikkakuntalaisilla vapaa-ajan asukkailla on liittyen kunnan vapaa-ajan asumiseen ja matkailuun?
2. Kuinka kunnat voisivat kehittää aluettaan niin, että suurempi määrä vapaa-ajan asukkaita kuin matkailijoitakin kiinnostuisi kunnasta?

5 Tutkimuksen toteutus

Seuraavaksi kerron siitä, kuinka Vapaa-ajan asumisesta liiketoimintaa -hankkeen tutkimus on toteutettu ja kuinka itse olen tutkimusaineistoa käsitellyt. Lisäksi kerron kvalitatiivisesta tutkimusmenetelmästä, kyselytutkimuksesta, itse tutkimuksen toteutuksesta sekä luotettavuudesta ja eettisyydestä tutkimuksen teossa.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Laadullisella tutkimuksella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan mitä tahansa tutkimusta, johon pyritään löytämään vastaus ilman määrällisiä tai tilastollisia menetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita lukujen sijasta. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on auttaa tutkijaa ymmärtämään mistä tietyssä ilmiössä on kyse. Yleensä laadullinen tutkimus on silloin hyvä tutkimusmenetelmä, kun ilmiötä ei tunneta eli ei siitä ei ole vielä teorioita. Määrälliseen tutkimukseen eroten, laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole yleistää vastauksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulosten kuvaaminen tapahtuu sanallisessa muodossa ja tavoitteena on kyseisen ilmiön ymmärtäminen, kuvaaminen ja tulkinnan antaminen. (Kananen 2017, 32–35.) Kvalitatiivista tutkimusta käytetään eri aloilla myös asiantuntijuuden kehittymisen, työyhteisöjen yhteisöllisyyden, moniammatillisuuden, rekrytoinnin, osaamisen sekä opiskeluun liittyvien kokemusten tutkimukseen (Vilka 2021, 18).

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii parhaiten tilanteisiin, joissa ilmiöstä ei ole vielä tietoa tai teorioita, ilmiöstä halutaan saada syvälinen ja kokonaisvaltainen näkemys, luodaan uusia teorioita ja hypoteeseja, käytetään trianguaatiota eli niin sanottua sekoitettua tutkimusstrategiaa. Pääsääntöisesti mitä vähemmän kyseessä olevasta ilmiöstä tiedetään, niin sitä todennäköisempää on, että kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on sopiva. Tyypillisiä piirteitä laadulliselle tutkimukselle on muun muassa se, että tutkija on toimija eli aineiston kerääjä, tutkimus tapahtuu aidossa ympäristössään, aineisto kerätään tutkittavilta vuorovaikutussuhteessa, tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti, huomio on tutkittavien näkökulmassa, merkityksissä ja näkemyksissä. (Kananen 2017, 33–34.) Tietyssä mielessä kvalitatiivista ja kvantitatiivista analyysia voidaan pitää jatkumona, eikä niinkään vastakohtina tai toisensa pois sulkevinä analyysimalleina (Alasuutari 2007, 32).

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa itse ja se tunnetaan hyvin keskeisenä survey-tutkimuksen menetelmänä. Englanninkielinen survey termi tarkoittaa haastattelun, kyselyn ja havainnoinnin sellaisia muotoja, missä aineisto kerätään standardoidusti ja joissa otoksen tietystä perusjoukosta kohdehenkilöt muodostavat. Lomakkeiden avulla voidaan kerätä tietoa esimerkiksi tosiasioista, käyttäytymisestä, toiminnasta, arvoista ja mielipiteistä. Kyselytutkimuksen etuna useimmiten pidetään sitä, että niiden avulla on mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto: tutkimuksella voidaan tavoittaa paljon henkilöitä ja voidaan kysyä myös monia asioita. Se on tehokas myös siksi, että se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Suunnittelemalla lomakkeen huolellisesti, aineisto pystytään nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida se tietokoneella. Kyselytutkimuksella on kuitenkin myös heikkouksia. Sitä pidetään usein pinnallisena, lisäksi ei ole varmuutta siitä ovatko vastaajat pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti, tuleeko väärinymmärryksiä, saadaanko vastauksia tarpeeksi, sekä hyvän kyselylomakkeen laatiminen vie aikaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 188–190.)

Posti- ja verkkokysely on kätevä ja nopea menettely tapa ja siinä aineiston saanti on vaivatonta, mutta suurimpana ongelmana on kato eli vastaamattomuus. Suurelle joukolle lähetetty lomake voi saada jopa vain 30–40 prosenttia vastauksia lähetetyistä kyselylomakkeista. Pienemmälle ryhmälle tehty kysely ja erityisesti vielä silloin, kun aihe on heidän kannaltaan tärkeä, niin vastausprosentti on todennäköisesti paljon korkeampi. Tutkija voi myös joutua karhuamaan lomaketta eli muistuttamaan vastaamatta jättäneitä ja se toistetaan usein kaksi kertaa. Silloin vastausprosentti voi nousta noin 70–80 prosentin tienoille. (Hirsjärvi ym. 2007, 191.)

5.2 Aineiston keruu ja analyysi

Tutkimus koostuu aina erilaisista menetelmistä, niiden valinnoista ja käytöstä. Näiden menetelmien tarkoituksena on tuottaa tutkimusongelman ratkaisu, joka on luotettava, uskottava ja totuudenmukainen. Jotta ratkaisu löydetään, tarvitaan tietoa, jota kerätään aineistonkeruumenetelmillä, joiden seurauksena saadaan tutkimusaineistot. (Kananen 2017, 82.)

Aineisto, jota käytän, on hankittu VALTO-hankkeen toimesta kahdeksan sivua pitkällä kyselylomakkeella, joka sisältää valmiiksi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeen suunnittelussa on hyödynnetty aikaisempia tutkimuksia, jotka tarkastelevat vapaa-ajan asumista ja kesämökkeilyä. Lomakkeen kysymykset jaoteltiin niiden aihealueen mukaan kymmeneen eriosioon: vapaa-ajan asunto, vapaa-ajan asunnon käyttö, vapaa-ajan asunnon sijaintikunnan pal-

velut, kulutus vapaa-ajan asunnon sijaintikunnassa, etätyö, muuttohalukkuus, yrittäminen vapaa-ajan asunnon sijaintikunnassa, viestintä, kehittämisajatukset ja vastaajan taustatiedot. Kyselylomakkeesta tehtiin paperinen versio sekä sähköinen versio Webropol-kyselysovellusta käyttämällä. Mukana lähetetyssä saatekirjeessä kerrottiin VALTO-hankkeesta ja kahdesta eritavasta vastata kyselyyn, eli joko linkin kautta tai mukana tulleella paperilomakkeella. Saatekirjeessä mukana oli vastaamista kannustavan palkinnon arvontalomake, jonka sähköisesti kyselyyn vastanneet pystyivät halutessaan täyttää kyselyn lopussa olevan erillisen arvontakyselyn kautta. Lomakkeet lähetettiin vuonna 2019 touko-kesäkuussa yhteensä 2695 ulkopaikkakuntalaiselle mökinomistajalle Hyrynsalmelle, Kalajoelle, Kuhmoon, Kuusamon, Ouluun, Pudasjärvelle, Sotkamoon, Suomussalmelle, Taivalkoskelle ja Vaalaan. Tiedot ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asunnon omistajista kohdekunnissa saatiin erillistilauksena Tilastokeskuksen kesämökkitalastosta ja kesämökkien määrätieto koskee vuoden 2018 tilastoa. Määrätieto saatiin vain niistä vapaa-ajan asunnoista, joista on ollut mahdollista määritellä omistajan kotikunta. Kyselyt lähetettiin ulkopaikkakuntalaisille vapaa-ajan asunnon omistajille kahdessa eri erässä. Ensimmäisessä erässä 2 227 kappaletta postitettiin toukokuussa 2019 viikoilla 19 ja 20 joka viidennelle ulkopaikkakuntalaiselle mökinomistajalle kunnittain. Kyseessä on siis systemaattinen otanta. Toisen postituksen tarkoituksena oli varmistaa, että kaikista kunnista saatiin riittävä määrä, vähintään noin 80 vastausta ja ne postitettiin mökkiläisille viikolla 24. Lomakkeita toisella postitus kerralla lähetettiin 468 kappaletta. (Järviluoma, Kauppila & Keränen 2019, 61–64.)

Luokittelu tarkoittaa sitä, että samaa tarkoittavat asiat tai käsitteet yhdistetään. Yksinkertaistettuna tämä tarkoittaa yhdistävien tekijöiden löytämistä eri tekstiosioille. (Kananen 2017, 146.) Luokittelusta voidaan myös käyttää synonyymia klusterointi eli ryhmittely. Luokitteluyksikkönä voidaan käyttää esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuutta, piirrettä tai käsitystä. Luokittelun seurauksena aineisto tiivistyy, sillä yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 112–113.) Tämän opinnäytetyön aineiston analysoinnissa käytetään luokittelua.

5.3 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusta tehdessä pyritään aina välttämään virheiden syntymistä, mutta silti tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Sen vuoksi pyritään kaikissa tutkimuksissa arvioimaan kyseisen tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231.) Tutkijan eettiset ratkaisut ja tutkimuksen uskottavuus kulkevat täysin käsi kädessä. Uskottavuus perustuu siihen, että tut-

kija noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ("good scientific practice"), millä tarkoitetaan, että ei esimerkiksi vähättele muiden tutkijoiden osuutta julkaisussa, viittaa puutteellisesti aikaisempiin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 129–130.)

Tutkimuksen luotettavuuden mittareita ovat reliabiliteetti ja validiteetti, joilla mitataan tutkimuksen luotettavuutta ja laatua eli pätevyyttä. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä tai toisin sanoen toistettavuutta, mikä tarkoittaa sitä, että jos tutkimus uusitaan, saadaan samat tutkimustulokset eli silloin voidaan todeta tulokset reliaabeleiksi. Validiteetti puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkitaan oikeita asioita eli sitä mitä on tarkoituskin. Validiteetti liittyy tutkimuksen suunnitteluun eli tutkimusasetelmaan, sekä osittain siihen, että aineiston analyysi tehdään oikein. (Kananen 2017, 175–176.)

Kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tutkimuksella on luotettavuustarkastelussa erilaiset kriteerit, mutta kummankin perustavoitteena on kuitenkin saada luotettavaa tutkimustietoa. Laadullisen tutkimuksen yleisiä luotettavuuskriteerejä ovat muun muassa informatiivinen vahvistus, aikaisemmat tutkimukset, vahvistettavuus, tulkinnan ristiriidattomuus ja arvioitavuus/dokumentaatio. (Kananen 2017, 175–176.)

Luotettavuustarkastelun ja tutkimuksen riskienhallintaan täytyy varautua jo työn suunnittelu vaiheessa, sillä ennakkosuunnittelulla pääsee aina parempaan tulokseen kuin pohtimalla työn lopussa, kuinka luotettavuustarkastelu onnistutaan hoitamaan jälkikäteen. Työn riittävä dokumentaatio on kaiken luotettavuustarkastelun edellytys ja dokumentaation avulla voidaan arvioida tutkijan ratkaisuja. (Kananen 2017, 176.)

6 Tulokset

Palautettuja kyselyitä saatiin yhteensä 1005 kappaletta, joiden vastaajista 60 % oli miehiä. Vastaajien keski-ikä oli 64 vuotta, mikä yhtenee hyvin sen kanssa, että vuonna 2018 Suomessa mökinomistajien keski-ikä oli 63 vuotta. (Järviluoma 2020, 6.) Palautuksia neljästä opinnäytetyötä koskevasta kunnasta saatiin yhteensä 335. Alla olevassa taulukossa näkyy tummennettuna Kainuun kuntien tiedot, kuinka paljon lomakkeita on lähetetty, analysointikelpoisten sähköisen kyselyn ja paperilomakkeiden palautus määrät ja palautustenprosentti.

Vapaa-ajanasunnon sijaintikunta	Lähetettyjä lomakkeita	Sähköisen kyselyn palautaneita	Paperilomakkeen palautaneita	Palautettuja lomakkeita yhteensä	Palautus %
Hyrnsalmi	132	23	53	76	58
Kalajoki	249	22	59	81	33
Kuhmo	253	23	61	84	33
Kuusamo	587	60	164	224	38
Oulu	275	11	67	78	28
Pudasjärvi	350	31	83	114	33
Sotkamo	218	21	65	86	39
Suomussalmi	211	17	72	89	42
Taivalkoski	196	20	61	81	41
Vaala	224	21	71	92	41
YHTEENSÄ	2 695	249	756	1 005	37

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden määrät, sekä palautusprosentti (Järviluoma 2020, 6).

6.1 Vapaa-ajan asumiseen liittyvät kehittämissuhteet

Vapaa-ajan asumisesta liiketoimintaa -hankkeen tekemän kyselyn lopussa on avokysymys ”Mitä kehittämissuhteita teillä on kunnan vapaa-ajan asumiseen liittyen?”, ja saatuihin vastauksiin perehdyttyäni olen luokitellut niitä erilaisiin kategorioihin. Vastauksen koskivat pääosin jätahuolto, yleisiä palveluita, tiestöä ja viestintää, mutta muutama vastaus koski myös ympäristöä, vesipistettä ja tapahtumia. Alla nostan esiin kehitysehdotuksia kuntakohtaisesti. Vastaajien suorat lainaukset ovat kirjoitettu kursivilla.

Taulukossa (taulukko 3) näkyy saatujen kehitysehdotusten määrä kuntakohtaisesti. Palautettuja kyselylomakkeita Hyrnsalmi, Suomussalmi, Kuhmo ja Sotkamo saivat yhteensä 335 kappaletta ja 117 lomakkeessa oli vastattu yllä mainittuun avokysymykseen, eli reilu kolmasosa vastaajista antoi kehitysehdotuksia.

Kunta:	Vastausten määrä:
Hyrnsalmi	30
Suomussalmi	34
Kuhmo	24
Sotkamo	29
Yhteensä:	117

Taulukko 3. Vapaa-ajan asumiseen liittyvien kehitysehdotusten määrä kuntakohtaisesti.

6.1.1 Hyrnsalmi

Ulkopaikkakuntalaiset vapaa-ajan asukkaat antoivat muutamia Hyrnsalmelle muutamia jätehuoltoa koskevia kehitysehdotuksia. Ehdotettiin vapaa-ajan asukkaille yhteisiä keskitettyjä jätteenkeräyspisteitä ja jätekeräyspisteen tyhjennystä useammin kesällä. Yksi mökkiläinen oli myös sitä mieltä, että *jätmaksu on kohtuuton muutamasta kesän jättepussista, jotka usein tuon Kajaanin ok-talon jäteastiaan.*

Yleisiin palveluihin liittyen Hyrnsalmelle toivottiin esimerkiksi kuntosalia, lisää huolto- ja siivouspalveluita, ja matonpesupaikkaa. Keskustaan ehdotettiin myös pientä lounaspaikkaa kesäkuukausien ajaksi. Eräs vapaa-ajan asukas ehdotti myös, että *pitäisi olla paikka, missä olisi pyykkikone + suihku. Pientä maksua vastaan. Samalla voisi ladata mobiililaitteet (mökillämme ei ole sähköjä).*

Viestintää ja tapahtumia koskien ehdotettiin esimerkiksi yhteisiä info- ja tapaamistilaisuuksia mökkiläisille, jonkinlaista tietopankkia mistä löytyisi esimerkiksi putki- ja sähkömiesten, rakentamis- ja remontointipalvelujen yhteystiedot, informaatiota kalastus- ja metsästyslupien hankkimisesta ja -paikoista, tietoa hyvinvointi-, terveys- ja harrastuspalveluista. Vapaa-ajan asukkaat toivoivat myös parempaa tiedottamista olemassa olevista tapahtumista.

Lisäksi ehdotettiin vesipistettä, aktiivisempaa huolenpitoa kunnalta loma-asukkaita kohtaan. Nähtiin myös tärkeänä *pyörätien rakentaminen Hyrynsalmen kirkon luota Salmijärven tien risteykseen, koska pyöräilijöitä liikkuu paljon Konivaaran metsätiellä mökkiläisten lisäksi. Huom. 5-tiellä on kova liikenne.* Eräs vapaa-ajan asukas otti kantaa mökkeilyn taloudellisiin pulmiin: *Vapaa-ajan asumisenkin epämielikkyyttä ovat lisänneet radikaalisti esim. jätevesilaki velvoitteineen, tarpeettoman suuret sähkönsiirtomaksut ja muut piiloverotuksen ja tulonsiirtojen muodot.*

6.1.2 Suomussalmi

Jätehuoltoa koskien toivottiin parempia kierrätysmahdollisuuksia, sillä esimerkiksi muovin kierrätys puuttuu kokonaan. Kuten Hyrynsalmenkin kohdalla niin Suomussalmellakin toivottiin kesäkuukausien ajaksi tiheämpää aluekeräyspisteiden tyhjennystä. Ehdotettiin myös parempaa informaatiota jätteiden kierrätyspaikoista. Myös korkea jätehuoltomaksuvelvollisuus puhutti ainakin yhtä mökkiläistä sillä jätehuollonpalveluja ei tule käytettyä ollenkaan.

Yleisiin palveluihin liittyen useampi vapaa-ajan asukas toivoi kyläkauppojen säilyttämistä ja kauppa-autoa. Erityisesti polttoaineen jakelupistettä toivottiin Juntusrantaan. Suomussalmelle toivottiin myös eräänlaista mökkitalkkari/huoltopalvelua esimerkiksi jääkaapin korjaukseen tai veneen huoltoon yms. Myös *kyyditysmahdollisuuksia vanhemmille ihmisille* ehdotettiin.

Yleistä vesipistettä toivottiin Suomussalmelle, ehdotuksia sen sijainnille oli muun muassa Jaloniemi, Piispajärvi, venesatama tai keskusta. Kunnan erilaisista retkeilykohteista toivottiin parempaa tiedottamista. Ehdotettiin myös vapaa-ajan asukkaille tilaisuutta, johon kuuluisi esimerkiksi ruoka tai kahvi, pientä ohjelmaa, tutustumista ja seurustelua. Pari mökkeilijää otti myös kantaa kiinteistöveron korkeuteen. Ehdotuksena tuli myös jonkinlainen esitelappunen, josta saisi tietoa ja yhteystiedot terveyspalveluista, jos esimerkiksi mökillä jotain sattuu. Eräs mökkeilijä näki kaavoituksen ja rakennusluvut tärkeänä asiana ja hän oli sitä mieltä, että *kuntien kannattaisi tarjota mökkiläisille aktiivista ja sujuvaa positiivista neuvontaa esim. rantasaunan rakentamiseen tms. Kehotan lähettämään mökkiläisille tietoa, mihin kannattaa ottaa yhteyttä ja milloin, jos haluaa esim. rakentaa tontilleen lisää rakennuksia, ja tarjota paikallisille yrittäjille helppoja mahdollisuuksia kysyjien ja työn tarjoajien kohtaamiseksi.*

6.1.3 Kuhmo

Kuhmo sai muihin kuntiin verraten erittäin vähän jätehuoltoa koskevia kehitysehdotuksia. Ehdotuksena kuitenkin tuli, että Kuhmo-Nurmes välille saataisiin lisää kierrätyspisteitä ja sekajätteen jättopaikkoja. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että jätehuoltopisteet Kuhmon itäpuolella ovat hyviä, mutta *Sorttiaseman* toivottiin olevan auki pidempään.

Kuhmon yleisiin palveluihin liittyen vapaa-ajan asukkaat toivoivat esimerkiksi parannusta postin jakeluun, terveydenhuoltopalveluiden parempaa saatavuutta ja pidempiä aukioloaikoja, ja myös lounaspaikalle ja kahvilalle Neljä Kaisaa toivottiin pidempiä ilta-aukioloaikoja. Kehitysehdotuksena ideoitiin myös eräänlaista tapaamispaikkaa kuten kansankahvilaa, jonka avulla yhteishenkeä luotaisiin "*Meidän kesäkaupunkini*" tyyliin. Paikka voisi sisältää muun muassa akkujen latauspaikan, lehtiä ja ilmoitustaulun jne.

Viestintää koskien Kuhmoon ehdotettiin erityisesti parempaa tiedottamista erilaisista yrittäjistä ja palveluista kuten kaivinkoneyrittäjä, pihatöidentekijä/ruohonleikkaaja, ja tämä tiedottaminen voisi tapahtua jonkinlaisen palveluportaalin muodossa, *josta löytyy kaikki paikalliset ostopalvelut toimialan mukaan*. Kuhmoon kehitysehdotuksena annettiin myös idea vapaa-ajan asukkaiden omasta ryhmästä sosiaaliseen mediaan, joka toimisi tiedotuskanavana ja keskustelufoorumina. Kommenttina tuli myös, että *luonto- ja kalastusmahdollisuuksia pitäisi mainostaa enemmän valtakunnallisesti. Kuhmossa mainiot mahdollisuudet kalastukseen, metsästykseen ja luonnossa liikkumiseen. Tämä voisi tuoda lisää (kesä)asukkaita kuten me, jotka tulimme Kuhmoon em. asioiden perässä*.

Muita kehitysehdotuksia Kuhmon vapaa-ajan asukkailta oli esimerkiksi yhteisien tapahtumien järjestäminen mökkiläisille, kuten nuotioiltojen, rakennuslupamenettelyjen sujuvoittaminen, teiden kunnon parantaminen ja taksisetelit.

6.1.4 Sotkamo

Jätehuoltoa koskevien kehitysehdotusten perusteella toivottiin, että vapaa-ajan asukkaat tutustutetaan takaisin kierrätyksen pariin, sillä sekajätteen joukosta on löytynyt mm. biojätettä, muovioja ja pantillisia pullojakin. Sotkamoon ehdotettiin siis sekajätteen määrän vähentämistä ja aluekeräyspisteiden aktiivisempaa tyhjäämistä, etenkin kesällä heti viikonloppujen jälkeen.

Yleisiin palveluihin liittyen toivottiin esimerkiksi päivittäistavaroiden kuljetuspalvelua tai kauppa-autoa. Postin kulkuun toivotaan parannusta, sillä esimerkiksi Helsingin Sanomat eivät meinaa kulkeutua mökille ja vapaa-ajan asukkaan mukaan onneton postin kulku on yksi niistä syistä, miksi vapaa-ajan asunnossa ei voi asua pidempään. Myös julkisen liikenteen toivottiin ulottuva sivukylille asti ja erän mökkeilijä oli sitä mieltä, että *kirkolta pitäisi päästä venetaksilla omaan rantaan yhtä hyvin kuin tietä pitkin. Matka voisi olla lyhempiin suoraan vettä myöten kesällä. Liian vanhoina voisimme olla tarvitsematta omaa autoa ja matkustaa junalla Kajaaniin, mutta sitten pitää jatkaa bussilla Sotkamon kirkolle ja/tai taksilla perille koko matka.*

Sotkamon ympäristöä koskien toivottiin, että kaivosten jätevesiasiat pidetään järjestyksessä ja Nuasjärven veden laadusta pidetään huolta, myös maaviljelysaluilla olevien järvien vesien tutkimista ehdotettiin. Yksi ulkopaikkakuntalainen vapaa-ajan asukas muistutti arvostamaan *tilaa, tyhjyyttä, hiljaisuutta ja rauhaa*, sillä se on se mitä osa asukkaista hakee mökiltään.

Muita kehitysehdotuksia Sotkamolle olivat muun muassa juomavedenottoaika, kyläteiden parempi kunnossapito, kiinteistöveron porrastus, helpompi loma-asunnon käyttötarkoituksen muutto pysyväksi prosessi. Lisäksi toivottiin *Haja-asutusalueen palveluyrittäjien osoitteet paremmin esille (esim. sähkömies, aurinkopaneeliasiantuntija, lumityöntekijät, kaivinkoneyrittäjät jne.), sillä näille olisi usein tarvetta.*

6.2 Matkailuun liittyvät kehittämissuhteet

VALTO-hankkeen kyselylomakkeen loppupuolella on kysymys: ”Mitä kehittämissuhteita teillä on kunnan matkailun edistämiseen?”. Vastauksia tarkastellessa niistä löytyi erilaisia yhteneviä teemoja, joihin sitten vastaukset luokiteltiin. Vastaaajilta saadut kehitysehdotukset liittyivät useimmiten julkiseen liikenteeseen, markkinointiin, tapahtumatarjontaan, yleisiin palveluihin tai luonnon hyvinvointiin ja luontomatkailuun. Seuraavaksi näitä kehitysehdotuksia esitellään kuntakohtaisesti. Vastaaajien suorat lainaukset ovat tässäkin merkitty kursivilla.

Alla olevassa taulukossa 4 on eritelty, kuinka monta vastausta jokainen kunta sai. Palautettuja kyselylomakkeita Hyrynsalmi, Suomussalmi, Kuhmo ja Sotkamo saivat yhteensä 335 kappaletta ja 115 lomakkeessa oli vastattu yllä mainittuun kysymykseen, eli myös tässä reilu kolmas osa vastaajista vastasi kyseiseen avokysymykseen.

Kunta:	Vastausten määrä:
Hyrnsalmi	23
Suomussalmi	35
Kuhmo	27
Sotkamo	30
yhteensä:	115

Taulukko 4. Matkailun kehitysehdotuksien vastausten määrä kuntakohtaisesti.

6.2.1 Hyrnsalmi

Hyrnsalmen tapahtumatarjontaan liittyen oltiin sitä mieltä, että kesätapahtumia täytyy olla, jotta kyläläisillä ja vapaa-ajan asukkailla olisi mahdollisuus tutustua toisiinsa. Myös toinen ehdotti sosiaaliseen kansa käyntiin liittyviä retkiä: *Yhteisiä retkiä kuntalaisten ja yhdistysten kanssa esimerkiksi kesäteattereihin, Hossaan ja muualle, joista sitten tiedotetaan mökkiläisillekin.* Kehitysideana oli myös opastettujen retkien järjestäminen erilaisiin nähtävyyksiin ja kulttuuri-kohteisiin.

Vapaa-ajan asukkaat Hyrnsalmelta toivoivat yleistä markkinointia lisää. Infoa ehdotettiin myös esimerkiksi hyvistä marjastusmaista ja koskikalastuksesta. Ehdotuksena oli myös infopiste S-markettiin tai kunnantalolle ja lisäksi toivottiin selkeitä retkikarttoja Hyrnsalmen luontokohteisiin. Ideana oli myös nuoren palkkaaminen some-lähettilääksi, joka tekisi sisältöä sosiaaliseen mediaan muun muassa erilaisista tapahtumista.

Liikenteeseen liittyen erityisesti julkista liikennettä koskevia kehitysehdotuksia nousi esiin. Ulkopaikkakuntalaisista vapaa-ajan asukkaista yksi toivoi selkeämpää infoa koskien liikennettä esimerkiksi, kuinka Ukkohallaan voisi päästä ilman omaa autoa. Ehdotettiin myös vesiliikennepalveluita, liikennöintiä junilta mökille esimerkiksi paikallisten ”kimppataksilla”. Ideana oli myös *Yöjuna Helsingistä Kontiomäelle suoraan.*

Muita sekalaisia kehitysehdotuksia ovat polkupyörän vuokrauksen mahdollisuus, positiivinen asenne rakentamiseen, Ukkohallan laskettelurinteiden valojen parantaminen. Lisäksi toivottiin panostusta muihinkin Hyrynsalmen vetovoimatekijöihin, kun vain Ukkohallaan. Toivottiin myös luonnon huomioon ottamista: *”Matkailun tulee olla mahdollisimman luontoystävällistä - luontoa ja eläimiä huomioon ottavaa.”*

6.2.2 Suomussalmi

Suomussalmelle vapaa-ajan asukkaat ehdottivat muun muassa konsertteja ja paljon erilaisia ulkoilutapahtumia koko perheelle. Parilla oli ehdotuksia myös messuihin liittyen. Toivottiin kunnan edustusta messuille ja eräällä oli hieman elämyksellisempi idea: *Rotta-Eero erilaisille messuille kertomaan kunnasta karvalakki päässä. Tavoittaa paremmin yleisön kuin perinteinen ständi esitteineen ja karkkeineen.* Ehdotuksena oli myös matkailupalveluiden edustuksen saanti toritapahtumiin, ja että voisiko Suomussalmi olla yhteistyökumppani Kuhmon kamarimusiikkitapahtuman kanssa.

Markkinointia koskien ehdotettiin esitteen tekoa, johon kerättäisiin läheiset matkailukohteet. Toivottiin myös lisää Facebook-tiedotusta, mainostamista valtakunnan medioissa ja pyydettiin huomioimaan, että tapahtumien mainostus on riittävää. Ideana oli myös historian esille tuominen selkeämmin ja eräällä oli ehdotuksena: *Ämmänsaaren torille infopiste, josta saa tietoa tapahtumista ja lippuja eri tilaisuuksiin esim. kesäteatteriin tai laivaristeilylle.*

Luontomatkailuun ja luonnon hyvinvointiin liittyviä ehdotuksia tuli reilusti Suomussalmelle. Ehdotettiin kalastuselämysmatkoja Kiannalle, ohjattuja eräleirejä nuorille, kalaportaita tai koskien vapauttamista. Muutama vapaa-ajanasukas ehdotti erityisesti luonnonhyvinvointia koskevia muutoksia, kuten karhunkuvauspaikkojen lopettaminen ja sen tilalle keksiä jotain muuta luontomatkailua, luonnontilaisia alueita enemmän eli esimerkiksi metsähakkuita harkitummin ja ehdotettiin, että Metsähallitus vähentäisi vanhojen jäljellä olevien metsien hakkuita. Eräs vastaaja suositteli pitämään Hossan matkailua yllä: *Hossa on kunnan helmi kansallispuistoksi tulon jälkeen. Siihen kannatta kunnan nyt panostaa paljon. Nyt on etsikkoaika, kun ihmisiä käy runsaasti niin olisi hyvä pitää alueen kehittämishankkeita päällä, jotta ihmiset näkevät, että Hossaa kehitetään matkailijoiden viihtyvyyden parantamiseksi.*

Kehitysehdotuksia yleisiä palveluita kohtaan Suomussalmi sai muutamia kappaleita, ja ne liittyivät hyvin pitkälti majoituspalveluihin. Ehdotettiin muun muassa Juntusrantaan majoituspalvelui-

ta, houkuttelevampia majoitusvaihtoehtoja Hossaan ja Ämmänsaareen, ja ilmoitettiin, että Suomussalmen leirintäalue on kurjassa kunnossa. Muita erinäisiä palveluihin liittyviä ehdotuksia olivat tanssilava viitostien varteen, monipuolisemmat ja paremmat palvelut, ja Oilolan käsityömyymälän toiminnan jatkaminen. Lisäksi liikenteeseen liittyen erityisesti julkisten liikenneyhteyksien parantamista ehdotettiin.

6.2.3 Kuhmo

Kuhmolle vapaa-ajan asukkailta nousi muutamia tapahtumia koskevia ehdotuksia, kuten erä- ja kalatalouteen liittyviä tapahtumia lisää, akan/ukonhakuiltamia toivottiin ja eräänlaista Mökki open season -tapahtumaa ehdotettiin. Yleisesti toivottiin tapahtumia eri ikäisille ja oltiin sitä mieltä, että kamarimusiikin ylläpito on hyvin tärkeää. Yksi mökkiläinen toivoi myös *Ryhmämatkoja - bussikuljetukset historiallisiin kohteisiin (2 vrk lomanen iäkkäille) - uinnit ja hieronnat saamaan*.

Markkinointia koskevissa ehdotuksissa esitetään esimerkiksi matkailumainontaa ulkopaikkakuntien lehtiin, enemmän informaatiota Kuhmosta ympäri Suomea. Pari vapaa-ajanasukasta ehdottivat, että markkinoidaan *hiljaisuutta, luonnonmukaisuutta, stressivapaata lomaa* ja että, Kuhmo markkinoisi erityisesti sen hienoja erämaita, jokia, koskia, järviä ja metsiä. Kehitysehdotuksista nousi myös ilmi, että *Kuhmon ja Kainuun tarjoamat puitteet matkailijalle ovat melko huonosti tunnettuja. Eli lisää infoa potentiaalisille matkailijoille*.

Liikenteeseen liittyen ulkopaikkakuntalaiset vapaa-ajan asukkaat olivat sitä mieltä, että saavutettavuus lienee yksi Kuhmon suurimmista haasteista. Kajaaniin pääsee aika helposti, mutta siitä eteneminen on haastavampaa, ratkaisuksi ideoitiin edullisia vuokra-autoja ja toivottiin selkeämpää tiedotusta julkisista liikenneyhteyksistä välillä Kajaani-Kuhmo. Lisäksi ehdotettiin taajama-alueelle pienbussilinjaa ja julkista liikennettä Hossaan ellei sinne sellaista vielä mene.

Kehitysehdotuksia luonnon hyvinvointiin ja luontomatkailuun tuli muutamia esimerkiksi hevosratsastusta kaiken ikäisille ja melontareittejä ehdotettiin. Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että *Erämatkailu ja luonto hyviä teemoja, joita kannattaa jatkossakin hyödyntää*.

Lisäksi mökkiläiset ehdottivat muun muassa pidempiä aukioloaikoja kahviloille ja kaupoille, polkupyörien ja suksien edullista vuokraustoimintaa, kaupungin yleisilmeen kehittämistä ja yksi vastaaja oli myös sitä mieltä, että matkailua ei tarvita lisää. Yhdellä vastaajalla oli myös ideana

mökkiläisten mukaan ottaminen matkailun kehittämiseen: *Kevätkausina kehittämismahdollisuuksia. Kehittämiseen voisi esimerkiksi kuntalehdessä tarjota mökkiläisille osallistumismahdollisuuksia. Mökkiläisistä löytyy monen alan osaajia.*

6.2.4 Sotkamo

Sotkamo sai ulkopaikkakuntalaisilta vapaa-ajan asukkailta muutamia tapahtumiin liittyviä kehitysehdotuksia. Vastaajat toivoivat lisää massatapahtumia erityisesti sesongin ulkopuolelle ja sellaisia tapahtumia lapsiperheille, joissa aikuisetkin viihtyisivät. Ehdotettiin myös *paikallisiin taiteilijoihin tutustumista ja lisää teatteriesityksiä.*

Matkailumarkkinointiin ja yleiseen informointiin liittyen tuli vain pari ehdotusta, toivottiin parempaa tiedottamista tapahtumista esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai jollain internetsivustolla. Suositeltiin myös ikääntyvien matkailijoiden huomioimista erilaisilla lauseilla *Ilo ikääntyä Sotkamossa! Senior Sport!* Ehdotettiin myös selkeitä viittoja ulkokuntalaisia varten ja *Satamakahvilan luo selkeä "Tietoa Sotkamosta" kartta, palveluesitteitä, "Tervetuloa Sotkamoo".*

Ulkopaikkakuntalaiset vapaa-ajan asukkaat esittivät useita luontomatkailua ja luonnon hyvinvointia koskevia kehitysehdotuksia. Toivottiin parempia opasteita ja reittimerkkejä vaarojen laella kulkevalle kävelyreitille, Nuasjärvi-Oulunjärvi kanavaa ja lisäksi ehdotettiin, että sopivia hiihtolatuja olisi myös toipilaille ja iäkkäämmille ihmisille, jotka eivät pahemmin laskuja uskalla tehdä. Yhdellä mökkiläisellä oli myös ideana hyödyntää Sotkamon harvinaista suo- ja erämaa-aluetta: *Opastettuja retkiä sinne. Saattaisi kiinnostaa vapaa-ajan asujia, samalla tutustuisi muihin.* Erityisesti kaivostoiminta Sotkamossa puhutti vapaa-ajan asukkaita ja siihen liittyen toivottiin muun muassa parempaa vesien ja ympäristösuojelun toteuttamista ja valvontaa. Yksi vapaa-ajan asukas oli sitä mieltä, että *Kaivostoiminta vaikuttaa matkailuun vähentämällä vapaa-ajanasuntojen hankintoja.*

Yleisiin palveluihin liittyen huomio nousi aukioloaikoihin eli ehdotettiin kahvilaa, joka olisi auki myös viikonloppuisin ja apteekin toivottiin olevan auki illallakin. Erästä mökkeilijää brunssi kiinnostaisi ja toisella ideana oli vapaa-ajan asukkaiden houkuttelu palveluiden käyttäjiksi antamalla *tarjouksia mökkiläisille esim. ravintoissa ja kylpylässä tai golf-kurssista.*

7 Johtopäätökset ja kehittämisehdotus

Ulkopaikkakuntalaisilta vapaa-ajan asukkailta saaduista kehitysehdotuksista löytyi selkeästi yhteneviä piirteitä, ja lisäksi suurin osa kehitysehdotuksista oli hyvin samankaltaisia kuntien välillä. Siksi suurin osa saaduista johtopäätöksistä ja antamistani kehitysehdotuksista on käyttökelpoisia niin Hyrynsalmelle, Suomussalmelle, Kuhmolle kuin Sotkamollekin. Seuraavaksi esittelen siis johtopäätöksiä, jotka sain vapaa-ajan asukkaiden antamista kehitysehdotuksista ja lisäksi esitän muutaman kehittämisehdotuksen koskien vapaa-ajan asumista ja matkailua edellä mainituissa kunnissa. Kehittämisehdotukseni ovat oikeastaan eniten tuloksista esille nousseita aiheita ja ne koskevat matkailumarkkinointia, vapaa-ajan asukkaita koskevan tiedon löytymistä samasta paikasta, jätehuoltoa ja tapahtumia koskien niin matkailijoita, mökkiläisiä kuin paikallisiakin.

7.1 Vapaa-ajan asumista koskevat johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Oikeastaan kaikki kunnat Hyrynsalmi, Suomussalmi, Kuhmo ja Sotkamo saivat palautetta koskien jätehuoltoa, niin vaikuttaa siltä, että jotain muutoksia voisi tehdä jätehuoltoon liittyen. Mökkeilijöiltä saatujen kehitysehdotusten perusteella jätteenkeräyspisteet tarvitsevat aktiivisempaa tyhjäästään ainakin kesän ajalle. Lisäksi ainakin Suomussalmelle saisi tulla biojätekeräys ja Sotkamossa toivotaan, että mökkeilijöitä muistutettaisiin kierrättämisestä. Otoksen pienuuden takia olisi kannattavaa kuntien kartoittaa lisää kuinka tarpeellisia jätehuoltoa koskevat muutokset ovat.

Toisena kehittämisehdotuksena antaisin kaikille kunnille tehtäväksi Facebook-ryhmän kesäasukkaita varten ja internetsivun, josta löytyisi tietoa niin kesän tapahtumista, erilaisista yrittäjistä, palveluista, kuin kunnan nähtävyyksistä. Vaihtoehtoisesti internetsivun voisi korvata sanomalehdellä. Esimerkiksi Soinin kunta lähettää joka kesä jokaiselle vapaa-ajan asukkaalle vakituiseen kotiosoitteeseen Soinilainen kesä -sanomalehden ja pienen kirjeen (Kuva 1). Kyseinen lehti pitää sisällään kuulumisia Soinista, vinkkejä mökkeilijöille kesäpäivien viettoon Soinissa, matkailuyrittäjien suunnitteleman kesän kestävän viikko-ohjelman ja lisäksi he järjestävät kerran kesässä oman tapahtuman Kesäsoinilaisille. Esimerkiksi Soinin toiminnasta voisivat Hyrynsalmi, Suomussalmi, Kuhmo ja Sotkamo ottaa mallia.

Kuva 1. Valokuva Soinilainen kesä 2022-lehdestä (Visitsoini n.d).

Internetsivulta, lehdestä tai sosiaalisen median kanavalta olisi hyvä löytyä tietoa paikallisista tapahtumista, kunnan erilaisista palveluista ja yrittäjistä, mahdollisista nähtävyyksistä tai luon- tokohteista, terveyspalveluista sillä niistä ulkopaikkakuntalaiset vapaa-ajan asukkaat toivoivat tietoa. Erityisesti lehden painaminen voisi olla helppoa, sillä silloin kunnan ei tarvitsisi ylläpitää tietoja ympäri vuotta ja päivittää internetsivuja, ja lisäksi vapaa-ajan asukkaiden saavuttaminen voisi olla helpompaa, sillä kaikki eivät välttämättä juuri internettiä käytä. Lehden tai internetsi- vujen tekoon pienillä kunnilla vaikuttaa kustannukset, mutta ainakin Facebook-sivujen teko pi- täisi onnistua. Hyvä puoli Facebook-sivun teossa on se, että siellä vapaa-ajan asukkaat voisivat myös keskustella keskenään ja muiden mökkeilijöiden tavoittamisen ansioista pystyisivät esi- merkiksi lainata toisiltaan jotain välineitä tai laitteita. Tällaista tiedonjakopalvelua suunnitellessa kuntien voisi olla hyvä selvittää mitä kautta vapaa-ajan asukkaat tavoittaa helpoiten ja mikä tie- donjako muoto olisi kaikista käyttäjäystävällisin oman kunnan vapaa-ajan asukkaille. Liitteenä on itsetehty kuvio 4, joka on muodostettu saatujen ehdotusten avulla ja kuvio kertoo mitä tietoa lehti tai nettisivu voisi pitää sisällään.

Kuvio 4. Infografiikka toivotuista tiedoista.

Vastauksista nousi selkeästi myös tarve ja toive jonkinlaiselle yhteisölliselle tapahtumalle, joten kehittämisehdotuksena olisi mökkiläisille oman tapahtuman järjestäminen. Tapahtumassa halukkaat pystyisivät tavata muita vapaa-ajan asukkaita ja tapahtuma voisi esimerkiksi olla kerran kesässä, jolloin se ei vaatisi kunnalta paljoa resursseja. Mökkeilijöiden tapahtumassa voisi olla tarjolla pientä purtavaa ja juotavaa, jotain ohjelmaa ja toimintaa voisi keksiä myös lapsille, jolloin se olisi koko perheen tapahtuma ja myös lapset pystyisivät saada uutta seuraa.

7.2 Matkailua koskevat johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Jokainen neljästä kunnasta sai ulkopaikkakuntalaisilta vapaa-ajan asukkailta ehdotuksia uusien tapahtumien järjestämiseen. Kyselyvastauksista selkeästi nousi mielenkiinto uusia tapahtumia kohtaan ja hyvin todennäköisesti ne voisivat kiinnostaa myös uusia matkailijoita ja lähikunnissa asuvia. Joten kehittämisehdotuksena olisi uusien tapahtumien järjestäminen. Sinkuille suunnattu tapahtuma voisi mahdollisesti kiinnostaa ihmisiä myös, vaikka sillä tuskin matkailijoita hirveästi houkutellaan niin mahdollisesti lähikunnista sinkkuja voisi löytyä ja uskon, että tällainen tapahtuma voisi kiinnostaa erityisesti ihmisiä, jotka ovat lähempänä keski-ikää tai sitä vanhempia. Monia kiinnostava tapahtuma voisi olla myös jokin yhteisöllinen koko perheen ulkoilutapahtu-

ma tai esimerkiksi yhteinen retki johonkin alueen luontokohteeseen. Esimerkkinä Suomussalmelta tehtävät yhteisretket Hossaan, erityisesti niille, jotka eivät vielä ole kyseiseen kansallispuistoon tutustuneet, ja retkeä voisi mainostaa matkailijoille, paikallisille ja vapaa-ajan asukkaille. Ideaa voisi olla myös jonkinlaisen erä/metsästys/kalastus messujen järjestämisessä, sillä niitä varmasti moni kyseisessä kunnassa ja lähikunnissa harrastaa. Messuilla voisi olla kiinnostavia pikku luentoja, infoa alueen hyvistä retkeily- ja kalastuspaikoista ja erilaisia teemaan kuuluvien tuotteiden esittelyä ja myyntiä. Alla on vielä täysin kuvitteellinen tuotos pikaisesti tekemästäni mainoksesta, jossa on esimerkki tapahtumia (Kuvio 5). Lisäksi julisteen eloisuus ja huomiota herättävyys ovat asioita, joita suosittelen käyttämään. Esimerkkinä jos mainos halutaan vielä vaikka ruokakaupan ilmoitustaululle, niin sen täytyy olla visuaalisesti näyttävä, sillä harva huomaa tai kiinnostuu ainakaan kauempaa katsoessa mustavalkoisesta ja pelkillä tikkukirjaimilla tehdystä tapahtuma mainoksesta.

Kuvio 5. Mainosesimerkki kesätapahtumista.

Markkinointi nousi myös esiin useammassa kunnassa, ja siksi kehittämisehdotuksena markkinoinnin lisääminen matkailua koskien. Kuhmo ja Suomussalmi ovat juuri hiljattain perustaneet

uudet matkailuverkkosivut VisitKuhmo.fi ja VisitSuomussalmi.fi. Sotkamolla puolestaan on yhteinen matkailun internetsivu Vuokatin kanssa ja se on nimeltään SotkamoVuokatti.fi. Hyrynsalmi on ainut kunnista, jolla ei ole omaa varsinaista matkailuun keskittyvää internetsivua. Markkinointiin liittyen kuntien kannattaisi mainostaa itseään ahkerasti muulle Suomelle. Jos esimerkiksi ajatellaan Pohjanmaata, niin siellä luonto on hyvin erilaista verrattuna Kainuuseen, joten kuntien hyvin erilaisen luonnon mainostaminen toimii varmasti valttikorttina, sillä usein kotimaan matkailijat haluavat nähdä jotain uutta ja erilaista verrattuna kotipaikkakuntaansa. Lisäksi laadukkaita ja uniikin oloisia majoituksia kannattaa mainostaa.

8 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli Valto-hankkeen etukäteen tekemän kyselyn ja siitä saatujen vastausten avulla luokittelua käyttämällä selvittää minkälaisia kehitysehdotuksia Hyrynsalmen, Suomussalmen, Kuhmon ja Sotkamon ulkopaikkakuntalaisilla vapaa-ajan asukkailla on koskien vapaa-ajan asumista ja matkailua, ja tehtyjen luokitusten avulla muodostaa kehittämissuhteita kunnille. Omia tavoitteitani olivat laadullisen tutkimusprosessin ymmärtäminen, aineiston analysoinnin oppiminen, asiakirjoittamisen kehittäminen, tiedonhaun ja tutkimustyön osamisen kehittäminen, sekä oman tiedon laajentaminen koskien vapaa-ajan asumisen ilmiötä ja Kainuun matkailua.

Kyselystä saadut tulokset selvästi viittasivat siihen, että vapaa-ajan asukkaat kaipaavat kehitystä erilaisiin asioihin kunnassa. Luokittelun seurauksena lopputulokseksi tuli se, että erityisesti uudet tapahtumat, vapaa-ajan asukkaita koskevan informaation löytyminen samasta paikkaa, markkinointi ja jätehuollon parantaminen ovat asioita joihin kunnat voisivat kiinnittää enemmän huomiota. Erityisesti siitä syystä on ollut mielenkiintoista tutkia ja ymmärtää minkälaisia tarpeita ja toiveita vapaa-ajan asukkailla voi olla, ja sattumalta minulla oli omaakin kokemusta siitä, kuinka kunta voi ottaa huomioon vapaa-ajan asukkaat, millä viittaa saamaani Soirilainen -kesälehteen.

Opinnäytetyön aihe ei ollut tieteellisesti kovin tuttu, vaikkakin mökkeily muuten on itselleni tuttu osa elämää. Opinnäytetyön aihe tuntui aluksi ja aika pitkään tylsältä ja väärältä vaihtoehdolta, mutta voin myöntää, että mitä enemmän opin uutta tietoa vapaa-ajan asumisesta sitä kiinnostavammalta aihe alkoi kuitenkin tuntua. Osittain alkuisesta aiheen vääryydestä johtuvan tunteen takia opinnäytetyön teko eteni erittäin hitaasti, mutta myös sillä oli hieman vaikutusta, että toimeksiantajan kanssa ei ollut laadittu mitään sopimusta eikä aikataulua siitä koska työn pitäisi olla valmis, minkä seurauksena en itsekään ollut laatinut tarpeeksi tarkkaa ja pitävää suunnitelmaa opinnäytetyön valmiiksi tekemiselle. Lisäksi itselläni oli aluksi haasteita tottua siihen, että korona pandemian takia opinnäytetyötä ei voinutkaan mennä tekemään koululle tai kirjastoon, vaan sitä täytyi tehdä kotona.

Opinnäytetyöni on loogisesti jäsennelty kokonaisuus, jossa aihekokonaisuudet ovat luotu mahdollisimman hyvin asteittain toistensa johdatteluina. Esimerkiksi alussa kerron vapaa-ajan asumisen määritelmästä ja keskeisistä siihen liittyvistä käsitteistä, jonka jälkeen siirryn vapaa-ajan asumisen historiaan ja syventyen vielä mökkeilyn nykytilanteeseen.

Koen, että opinnäytetyölleni asettamat tavoitteet täyttyivät osittain. Ennen korkeakouluopintoja minulle täysin tuntematon laadullinen tutkimusmenetelmä tuli minulle tutuksi ja opin myös tietoa tutkimuksen analysointitavoista, erityisesti luokittelusta. Tulosten analysointi eli tässä opinnäytetyössä luokittelu onnistui hyvin. Tätä työtä tehdessäni olen oppinut etsimään ja käyttämään laadukkaita ja luotettavia lähteitä. Teoriaosuutta tekemällä oman tiedon laajentaminen on onnistunut oikein hyvin, sillä olen saanut paljon uutta tietoa erityisesti matkailullisesta vapaa-ajan asumisesta ja sen merkityksestä yhteiskunnalle. Lisäksi olen saanut lisää tietoa Kainuusta ja sen matkailusta, joista minulla on ennestään ollut aika vähän tietoa, sillä olen Etelä-Pohjanmaalta kotoisin. Opinnäytetyöprosessi on myös vahvistanut kirjoittamistaitojani ja asiain tekstin tuottamista. Ehkä suurin epäonnistuminen opinnäytetyön teossani oli jopa useamman itse suunnittelemani aikataulun täydellinen pettäminen. Koen myös, että opinnäytetyöni aihe on aika ajankohtainen, sillä vapaa-ajan asumiseen kohdistuvat tutkimukset ovat olleet viime vuosina pinnalla ja kiinnostus niitä kohtaan on lisääntynyt.

Osaamiseni opinnäytetyöprosessin aikana on kehittynyt alakohtaisten kompetenssien kautta. Kuten yllä mainitsin, niin olen kehittynyt tiedonhakijana ja sen arvioijana. Olen onnistunut kartuttamaan asiantuntijuuttani ja eettinen osaaminen on kehittynyt esimerkiksi siinä mielessä, että vaikeuksista huolimatta olen ottanut vastuun omasta työstäni ja siitä, että sain kirjoitettua sen loppuun asti itsenäisesti.

Mielestäni tutkimuksen tulokset ovat luotettavia, sillä aineistona toimii kaikki saadut kyselyvastaukset ja kaikki vastaukset ovat otettu huomioon saman arvoisina. Lisäksi aineiston kehitysehdotukset ovat saatu suoraan siinä sanamuodossa kuin vastaaja on ne alun perin kirjoittanutkin. Johtopäätökset tulevat siis suoraan vastausten pohjalta, ja omat kehittämissuositukseni muodostuivat sen perusteella mitkä aiheet luokittelusta nousivat eniten esille, ja joiden uskoin olevan kaikkein tärkeimpiä kehitysalueita kunnille. On hyvä kuitenkin huomioida se, että tutkimuksen otos ei ole hirmuisen suuri, joten erilaisia kehitysehdotuksia olisi isommalla otoksella tullut varmasti reippaasti lisää.

Jatkotutkimuksena työni aiheeseen liittyen voisi tehdä kyselytutkimuksen antamiani kehittämissuosituksia koskien. Eli kysymällä kattavalta määrältä vapaa-ajan asukkaita esimerkiksi, että ovatko he kiinnostuneita uusista tapahtumista ja jos sellainen tai sellaisia järjestettäisiin, niin olisiko vapaa-ajan asukas kiinnostunut osallistumaan sellaiseen. Sillä tavoin saataisiin vielä kattavampaa tietoa siitä ovatko kehittämissuositukset varmasti vaivan arvoisia.

Lähteet

Adamiak, C., Vepsäläinen, M., Strandell, A., Hiltunen, M. J., Pitkänen, K., Hall, C. M., Rinne, J., Hannonen, O., Paloniemi, R. & Åkerlund, U. (2015). Vapaa-ajan asuminen Suomessa. Saatavilla <http://hdl.handle.net/10138/155089>

Aho, S. & Ilola, H. (2008). Kahden kunnan asukkaat -lisää osallisuutta? Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-2011371073>

Aho, S. & Ilola, H. (2006). Toinen koti maalla? Kakkosasuminen ja maaseudun elinvoimaisuus. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Alasuutari, P. (2007). Laadullinen tutkimus (3. uud. p.). Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Alasuutari, P. & M. (2010). Mökkihulluus. Vapaa-ajan asumisen taika ja taito. Tampere: Juvenes Print.

Finnish Consulting Group Oy (2016). *Mökkibarometri 2016*. Saaristoasiain neuvottelukunta, Maa- ja metsätalousministeriö.

Hall, C. M. & Müller D. K. (2004). Tourism, Mobility and Second Homes: Between Elite Landscape and Common Ground. Saatavilla <https://kamk.finna.fi/>, Ebook Central.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). Tutki ja kirjoita (13. uud. p.). Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.

Hyrnsalmen kunta. (N.d.). Vapaa-aika ja kulttuuri. Saatavilla 21.3.2022. <https://www.hyrynsalmi.fi/vapaa-aika-ja-kulttuuri/matkailu?msckid=ebfa4ccea94a11eca4061abb23c3407e>

Itämeri.fi. (N.d.). Mökkeily rannikolla ja saaristossa. Saatavilla 1.11.2022. https://itameri.fi/fi-Fi/Vapaaajan_vietto/Vapaaajalla_merella/Mokkeily

Järviluoma, J. (2020). Matkailullinen vapaa-ajan asuminen Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi. Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 99 / 2020. Saatavilla <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7219-51-5>

Järviluoma, J., Kauppila, P. & Keränen, M. (2019) Valto-hankkeella vapaa-ajan asumisesta liiketoimintaa. Teoksessa K. Takala & J. Järviluoma (toim.) *Katsaus Business-osaamisalueen TKI-toimintaan 2019*. (56–67). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7219-50-8>

Kainuun liitto. (N.d.a). Tutustu Kainuuseen. Saatavilla 1.2.2022. <https://kainuunliitto.fi/tutustu-kainuuseen/>

Kainuun liitto. (N.d.b). Tilastot. Saatavilla 10.11.2022. <https://kainuunliitto.fi/tietopalvelut/tilastot/>

Kainuun matkailustrategia 2018-2021. (2018). Saatavilla 29.4.2022. https://kainuunliitto.fi/assets/uploads/2020/09/B13_Kainuu_matkailustrategia_2018-2021.pdf

Kananen, J. (2017). Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kauppila, P. (2020). Matkailullisen vapaa-ajanasumisen aluetaloudelliset vaikutukset: Hyrynsalmi, Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi. Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/332971/KAMK_julkaisu_B%20Kainuu%20final.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Kuhmo. (N.d). Mökki-Kuhmo. Saatavilla 10.11.2022. <https://www.kuhmo.fi/asuminen-ja-ymparisto/asuinymparistomme/mokki-kuhmo/>

Rannanpää, S., Antikainen, J., Aho, R., Huttunen, J., Hovi, S., Pitkänen, K., Strandell, A., Nurmio, K., Rehunen, A., Vihinen, H., Lehtonen, O., Muilu, T. & Weckroth, M. (2022). Monipaikkaisuus – nykytila, tulevaisuus ja kestävyys. Valtioneuvoston kanslia Helsinki. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-150-6>

Rantanen, M. (toim.) (2014). *Modernisoituvat mökkeilytyylit. Paikallisten palveluympäristöjen muutosvoima*. Saatavilla <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/229344>

Rehunen, A., Strandell, A. & Pitkänen, K. (2017). Vapaa-ajan asumisen kehitystrendit ja niiden vaikutukset loma-asuntojen käyttöön ja rakentamiseen. Saatavilla 16.2.2022. <https://www.af-innova.fi/Rehunen.pdf>

Saaristoasiain neuvottelukunta, FCG Finnish Consulting Group Oy. (2017). Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvitys. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-949-4>

Santala, P., Vesterinen, N. & Moilanen, T. (2004). Matkailun kehittämisen alueellinen työnjako ja vastuut. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Sotkamo.fi. Uutiset. Saatavilla 24.11.2022. <https://www.sotkamo.fi/uutiset/sotkamo-ja-kajaanin-seutukunta-karkisijoilla-vuoden-2020-suomen-matkailualueiden-vertailussa/>

Sotkamovuokatti. (N.d.). Alueen esittely. Saatavilla 9.3.2022. <https://sotkamovuokatti.fi/alueen-esittely>

Suomi rakentaa. (2021a). Mökkeilyn talous- ja työllisyysvaikutukset Suomessa. Saatavilla 8.5.2022. <https://www.suomirakentaa.fi/lomarakentaja/suunnittelu-ja-valmistelu/mokkeilyn-talous-ja-tyollisyysvaikutukset-suomessa>

Suomi rakentaa. (2021b). Lomarakentaja. Saatavilla 9.5.2022. <https://www.suomirakentaa.fi/lomarakentaja>

Tilastokeskus. (2019). Kesämökit 2018. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 8.3.2020. http://www.stat.fi/til/rakke/2018/rakke_2018_2019-05-21_kat_001_fi.html

Tilastokeskus. (2020). Kesämökit 2019. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 10.4.2022. http://www.stat.fi/til/rakke/2019/rakke_2019_2020-05-27_kat_001_fi.html

Tilastokeskus. (2021a). Kuntien avainluvut. Saatavilla 6.11.2022. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=290&active2=105&year=2021>

Tilastokeskus. (2021b). Kuntien avainluvut. Saatavilla 8.11.2022. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=777&active2=765>

Tilastokeskus. (2021c). Kesämökit valmistumisvuoden mukaan. Saatavilla 8.11.2022. https://pxweb2.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rakke/statfin_rakke_pxt_116k.px/table/tableViewLayout1/

Tilastokeskus. (N.d.a). Matkailu. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 26.3.2020. <http://www.stat.fi/meta/kas/matkailu.html>

Tilastokeskus. (N.d.b). Rakennukset ja kesämökit. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 8.2.2020. <http://www.stat.fi/til/rakke/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2013). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (10. uud. p.). Helsinki: Tammi.

Ukkohalla. (N.d.). Saatavilla 24.3.2022. <https://ukkohalla.fi/>

Vepsäläinen, M. (2017). Mökkeily. Teoksessa J. Heid & H. Ilola (toim.) *Matkailututkimuksen avainkäsitteet*. Saatavilla <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-952-0>

Vepsäläinen, M., Strandell, A. & Pitkänen, K. (2015). Muuttuvan vapaa-ajan asumisen hallinnan haasteet kunnissa. Saatavilla 21.3.2022. <https://www.yss.fi/journal/muuttuvan-vapaa-ajan-asumisen-hallinnan-haasteet-kunnissa/?msclid=3b1de40fa55c11ecbfdeaec72cb76e02>

Vilkka, H. (2021). Näin onnistut opinnäytetyössä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Visit Finland. (2021). Vuosittaiset yöpymiset ja saapuneet asuinmaittain muuttujina. Saatavilla 7.11.2022

http://visitfinland.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/VisitFinland/VisitFinland_Majoitustilastot/visitfinland_matk_pxt_116t.px/table/tableViewLayout1/

Visit Kajaani. (N.d.). Kainuu-kartta. Saatavilla 9.4.2022. <https://www.visitkajaani.fi/tutustu-kajaaniin/kainuu-kartta/>

Visit Kuhmo. (N.d.). Info. Saatavilla 10.11.2022. <https://visitkuhmo.fi/info/>

Visit Soini. (N.d.) Kesäsoinilainen. Saatavilla 21.11.2022. <https://visitsoini.fi/kesasoilainen/>

Visit Suomussalmi. (N.d.). Matkailuneuvonta. Saatavilla 10.11.2022. <https://visitsuomussalmi.fi/hyva-tietaa/matkailuneuvonta/>

Voutilainen, O., Korhonen, K., Ovaska, U. & Vihinen, H. (2021). Mökkibarometri 2021. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 47/2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-237-7>

Wild Taiga. (N.d.). Wild Taiga alueinfo. Saatavilla 24.1.2022. <https://wildtaiga.fi/wild-taiga-info/alueinfo/>